

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Klára Havlová

**Spolupráce obecních knihoven náchodského regionu
s Městskou knihovnou Náchod –
od počátků spolupráce po současnost**

Cooperation between municipal libraries of Náchod region and Municipal
library in Náchod – from the beginnings of cooperation to the present

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Radka Římanová, Ph.D.

Poděkování:

Mé poděkování patří PhDr. Radce Římanové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 31. července 2015

.....
podpis studenta

Klíčová slova (česky)

Náchod, náchodská knihovna, historický vývoj, služby, veřejné knihovny, spolupráce knihoven, regionální funkce

Klíčová slova (anglicky):

Náchod, Náchod library, historical development, services, public libraries, cooperation between libraries, regional function

Abstrakt (česky)

Tématem práce je popis historického vývoje, současného stavu a nastínění možného vývoje ve spolupráci obecních knihoven v regionu Náchod.

V první části je popsán vývoj samotné Městské knihovny v Náchodě od jejích počátků až po současný stav. Dále je v práci popsán vývoj a charakteristika služeb náchodské knihovny ve vztahu k čtenářům a návštěvníkům a především historie a vývoj služeb pro ostatní knihovny v regionu Náchod se zaměřením na výkon regionálních funkcí knihovny.

Ve třetí části je nastíněn vývoj a současnost obecní knihovny v Novém Hrádku a konkrétní příklady spolupráce této obecní knihovny a Městské knihovny v Náchodě. Závěr práce popisuje možné hrozby pro dobré fungování spolupráce naznačuje pravděpodobné směřování do budoucna.

Abstract (in English)

The theme of the work is the description of the historical development, current situation and possible development in cooperation of municipal libraries in Náchod region.

The first part describes the development of the municipal library in Náchod from its beginnings to the present state. In addition, the work describes the development and characteristics of services in Náchod library services in relation to its readers and visitors, and especially the history and development of services for other libraries in the region focusing on the performance of the regional functions of the library.

In the third section, the development and the present situation in the municipal library in Nový Hrádek is outlined and specific examples of cooperation of the municipal library and the municipal library in Náchod are described. The final part of the work describes the possible threats to the good functioning of cooperation and indicates the likely direction for the future.

Obsah

1	Úvod	8
2	Městská knihovna Náchod	10
2.1	Historie veřejné knihovny v Náchodě.....	10
2.1.1	Počátky veřejného knihovnictví v Náchodě.....	10
2.1.2	Veřejná lidová knihovna Národní jednoty severočeské, 1897–1914.....	12
2.1.3	Knihovna mezi lety 1919 až 1945.....	12
2.1.4	Knihovna v letech 1945–1959.....	15
2.1.5	Knihovna v letech 1960–1989.....	17
2.1.6	Knihovna od roku 1990 až po současnost.....	18
2.2	Historie služeb knihovny.....	20
2.2.1	Vývoj služeb v letech 1889–1927	20
2.2.2	Služby knihovny v letech 1928–1949	21
2.2.3	Služby knihovny od roku 1950 do 1989	22
2.2.4	Služby knihovny od roku 1990 až po současnost.....	25
2.3	Služby pro ostatní knihovny v regionu	27
2.3.1	Spolupráce s knihovnami v 50. letech 20. století.....	28
2.3.2	Střediskový systém v letech 1960–2000	28
2.3.3	Knihovní zákon z roku 2001 a regionální funkce	30
2.3.4	Výkon regionálních funkcí na Náchodsku	32
3	Případová studie spolupráce neprofesionálních knihoven s Městskou knihovnou Náchod – Obecní knihovna v Novém Hrádku	36
3.1	Nový Hrádek	36
4	Spolupráce obecních knihoven v budoucnosti	40
5	Závěr.....	42
	Seznam použité literatury.....	43
	Seznam příloh	I
	Přílohy.....	II

1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce se zabývá vývojem Městské knihovny v Náchodě a minulostí a současností spolupráce knihoven náchodského regionu s touto knihovnou.

Práci jsem rozdělila do čtyř částí. V první části se věnuji počátkům veřejného lidového knihovnictví v Náchodě, jejichž základy položili buditelé a vlastenci náchodského regionu v dobách národního obrození. Prvním uskupením zabývajícím se myšlenkou veřejných knihoven byla Náchodská čtenářská společnost, která ač neměla dlouhého trvání, dala základ rozvoji veřejného knihovnictví na Náchodsku. Dále práce popisuje počátek souvislé historie náchodské knihovny, která se začala psát se vznikem Národní jednoty Severočeské.

V následujících podkapitolách jsou popsána zásadní období v historii Městské knihovny v Náchodě. Ovlivnění knihovny vydáním prvního knihovnického zákona a především prací vedoucího knihovníka PhDr. Václava Fryčka, který byl prvním profesionálním knihovníkem náchodské knihovny. Práce dále sleduje rozvoj knihovny v padesátých až osmdesátých letech, kdy v stál ve vedení PhDr. Jaroslav Suchý, a následný vývoj až do doby současné, kdy knihovna po několikerém stěhování svých oddělení skončila konečně v jedné budově a po rekonstrukci v letech nedávných slouží svému účelu. Dále práce sleduje vývoj a nabídku služeb Městské knihovny v Náchodě, která se od základní služby půjčování knih ve svých počátcích rozvinula v průběhu dvacátého století v širokou škálu služeb a aktivit, které knihovna nabízí.

Zvláštní pozornost věnuje tato bakalářská práce vývoji spolupráce Městské knihovny v Náchodě s ostatními knihovnami v regionu, stanovené zčásti knihovními zákony z let 1959 a 2001 a zčásti zřejmou potřebou a nutností podporovat malé neprofesionální knihovny metodickou pomocí v knihovnické práci a výhodností vytváření výměnných fondů.

V další kapitole práce je popsán konkrétní příklad dobré praxe spolupráce Městské knihovny v Náchodě a Knihovny městyse Nový Hrádek, kdy aktivita knihovny za podpory obsluhující knihovny přináší skutečné obohacení knihovnických služeb v malém městě. Oproti původnímu záměru popsání několika příkladů spolupráce s obecními knihovnami byla vybrána pouze jedna knihovna jakožto exemplární případ. Vývoj služeb v těchto neprofesionálních knihovnách má vždy velmi podobný průběh a popisování dalších knihoven by proto bylo bezvýznamné.

V závěru textové části práce jsou nastíněny možné hrozby pro fungování spolupráce mezi knihovnami na Náchodsku a je naznačeno pravděpodobné směřování vývoje spolupráce do budoucna.

Výběr tématu této bakalářské práce ovlivnilo mé zaměstnání v Městské knihovně v Náchodě, ve které pracuji třetím rokem na pozici metodičky. Části práce, ve kterých popisují služby pro ostatní knihovny v náchodském regionu a konkrétní případ Knihovny městyse Nový Hrádek, vycházejí z praxe, a proto podávají reálný pohled na skutečné fungování a stav spolupráce knihoven na Náchodsku.

Součástí práce je příloha s mapou s vyznačenými knihovnami náchodského regionu, ukázka webových stránek určených pro knihovny náchodského regionu a ukázka webových stránek Knihovny městyse Nový Hrádek.

Rozsah práce je 85 626 znaků, tj. 47 normostran. V práci jsem použila publikované i nepublikované dokumenty z fondu Městské knihovny v Náchodě, z fondu Státního okresního archivu v Náchodě i materiály dostupné přes síť Internet. V části popisující spolupráci s Knihovnou městyse Nový Hrádek vycházím z osobního rozhovoru s knihovnicí Grimovou.

2 Městská knihovna Náchod

2.1 Historie veřejné knihovny v Náchodě

2.1.1 Počátky veřejného knihovnictví v Náchodě.

Rozvoj veřejného knihovnictví v České republice můžeme sledovat od počátku 19. století, kdy v období národního obrození vzrostl snahou buditelů, usilujících o probuzení národního sebevědomí, zájem o oživení českého jazyka a zájem o celkové povznesení českého národa, jehož součástí bylo přibližování literatury veřejnosti.

Náchodsko tvořilo v první polovině a především pak od čtyřicátých let 19. století přirozený celek, ve kterém můžeme sledovat i vzájemnou spolupráci buditelů. Stalo se výrazným regionem na česko-polském jazykovém pomezí, který v mnohém prošel svým svérázným vývojem. Jeho specifičnost byla nejen v aplikaci a realizaci některých ekonomických a sociálních aspektů obrozenecké společnosti, ale především v pojetí kulturně výchovné práce. Pro rozvoj knihovnictví na Náchodsku měly důležitý význam různé časopisecké zprávy o činnosti knihoven i základní pojednání z knihovnické teorie, která vedla buditele k zakládání a vedení knihoven po příkladu jiných. Činnost buditelů z Náchodska podstatně ovlivnily i jejich styky s představiteli buditelů z Hradce Králové, vzájemné přátelské vztahy a účast na všech nejvýznamnějších kulturních a společenských akcích severovýchodních Čech umožňovaly rychlou výměnu zkušeností, takže se po Náchodsku v krátkém čase rozšířily nejlepší zkušenosti z jiných míst a obdobně byly využívány zkušenosti buditelů z Náchoda. (Květenský, 1968, s. 26–27)

Knihovnické snahy vrcholily v národním obrození zakládáním městských a vesnických knihoven, knihoven různých společností a s nimi souvisejících čtenářských společností. Tyto společnosti neměly široký program, především si kladly za cíl shromáždit skupinu lidí, kteří by si společně usnadnili přístup k české knize a časopisu a tím si na literárním základě posílili národní vědomí (Květenský, 1968, s. 29–31). Obrozenci viděli cíl čtenářských společností především v plnění těchto úkolů: pečování o český jazyk, boj za lepší životní podmínky odborným vzděláváním řemeslníků a rolníků, boj proti náboženskému fanatismu a nepřátelským ideám (pověřám, duševní zaostalosti apod.) a pomoc při zapojení lidu do společenského života. (Květenský, 1968, s. 26–27)

Vznik nejstarší čtenářské společnosti na Náchodsku a zároveň i první zmínky o lidovém knihovnictví v kraji jsou těsně spjaty s Josefem Myslimírem Ludvíkem (1796–1856), římskokatolickým knězem, propagátorem Matice české, přispěvatelem mnoha tehdejších periodik (Krameriovy noviny, Čechoslav, Pražské noviny, Květy, Časopis českého museum aj.) a prvním obrozeneckým historikem Náchodska. Čtenářská společnost v Náchodě zahájila svou činnost v dubnu roku 1821. Ludvík zapůjčil do základu její knihovny celou svou soukromou sbírku českých knih a další své knihy společnosti daroval. Přispívajících členů čtenářské společnosti bylo v jejím počátku třicet, čtenářů bylo mnohem více. Finanční poměry lidí však nebyly takové, aby mohli dávat pravidelně příspěvek na kupování knih, to byl také jeden z hlavních důvodů, proč byla činnost čtenářské spolku v Náchodě v roce 1826 ukončena. Všechny knihy zůstaly po ukončení činnosti u Ludvíka, který je i nadále půjčoval. (Květenský, 1968, s. 34–37)

Mnozí náchodští občané se s myšlenkou společné knihovny sžili natolik, že stále toužili po její obnově. Jedním z těchto občanů byl učitel Karel Kejklíček (1802–1863), který v roce 1828 založil náchodskou školní knihovnu, která plnila také funkci knihovny veřejné. Její fond z části tvořily knihy ze zaniklé Náchodské čtenářské společnosti, darované Ludvíkem, zčásti knihy nakupované ze čtenářských poplatků. Z roku 1835 se zachoval opis Kejklíčkovy původního seznamu knih pod názvem „Sepsání kněh mladým občanům náchodským patřících“, který je uložen v Státním okresním archivu v Náchodě. Jeho součástí jsou i jednoduchá Pravidla bibliotéky školní v Náchodě. Podkladem byla autorova několikaletá zkušenost z práce v knihovně. Pravidla stanovila poplatek za užívání knihovny, který však, jak uvádí Květenský, s ohledem na finanční poměry nižších vrstev čtenářů nemohl být vždy zaplacen. Dále pravidla stanovila půjčovní dobu a způsob půjčování. U každé knihy v knihovně vedl Kejklíček také záznam o jejím určení pro určitou skupinu čtenářů („jen pro dospělé“, „jen pro děti“, „pro děti velmi“, „s uvážením komu“ apod.), takto měl již předem bohatství knihovny rozděleno na dvě základní skupiny podle věku a vyspělosti čtenářů. Význam činnosti školní knihovny sahá asi do roku 1862, kdy Kejklíček předal knihovnu jinému učiteli a knihovna nadále sloužila pouze školní mládeži. (Květenský, 1968, s. 74–82)

V některých místech na Náchodsku byla velkým problémem organizace výpůjček pro vzdálenější čtenáře. Ve 40. letech 19. století vyřešil funkčním způsobem logistiku knih a časopisů mezi čtenáři Úpické čtenářské společnosti úpický kaplan a knihovník Václav Černý. Květenský píše, že knihy i časopisy se půjčovaly po celém Náchodsku, takže často putovaly dvacet i více kilometrů za čtenářem. Černý si rozdělil všechny zájemce do dvou

okruhů podle místa bydliště a vypracoval přesný postup cirkulace knih i časopisů. Vyžadoval přesnost a důslednost od všech čtenářů, protože jinak by knihy nemusely dojít dalším zájemcům. Knihy i časopisy byly odesílány pod číslovanými zásilkami a tak každý čtenář věděl, zda včas a řádně všechnu četbu dostával. Kaplan Černý takto odesílal všechny nové knihy, takže se každý člen společnosti měl možnost se postupně seznámit se všemi novinkami knihovny. (Květenský, 1968, s. 56)

V roce 1881 byla v Náchodě založena čtenářská beseda Svatopluk Čech. Narozdíl od předchozích zájmových čtenářských spolků organizovala pro své členy kromě půjčování knih a časopisů také osvětovou činnost. Pořádala pro ně přednášky, literárně hudební večery aj. S kratšími přestávkami působila v Náchodě až do roku 1949, kdy její fond převzala Městská knihovna v Náchodě. Dokladem o její činnosti je osm knih zápisů ze schůzí čtenářské besedy Svatopluk Čech z let 1881–1949, které jsou uloženy v Okresním archivu v Náchodě. (Teichmanová, 1990, s. 11)

2.1.2 Veřejná lidová knihovna Národní jednoty severočeské, 1897–1914

Od roku 1897 se začala psát souvislá historie náchodské knihovny. S podporou městské rady začala pro náchodské občany působit první veřejná lidová knihovna, založená a spravovaná místním odborem Národní jednoty Severočeské. Místní odbor této jednoty k podpoře českých menšin na Náchodsku se ustanovil 12. září 1890 a působil až do nacistické okupace. Knihovna byla finančně zajišťována zčásti odborem Národní jednoty Severočeské, zčásti okresem a obcí Náchodskou a zčásti z příspěvků čtenářů. Fond knihovny byl rozdělen tematicky podle oborů na básně, beletrii, dějepis, zeměpis, přírodopis, technické vědy, právnictví, vychovatelství, jazykovědu, slovníky, časopisy, vědy sociální a politické a varia. K zajištění chodu knihovny postačily čtyři osoby – knihovník a tři manipulační úředníci a zřizenci. Všichni tuto práci vykonávali jako vedlejší úvazek ke svému běžnému povolání (Spolky v okrese Náchod, 1973). V roce 1904 byla v zasedací síni staré radnice otevřena a pravidelně zpřístupněna třikrát týdně Veřejná čítárna Národní jednoty Severočeské a zároveň byla do stejné místnosti přemístěna i Lidová knihovna. Správcem čítárny byl jmenován knihovník Roman Plodek, mimo něj spravoval čítárnu zvláštní výbor. V roce 1914 byla čítárna dočasně uzavřena. (Výroční zpráva Národní jednoty Severočeské, 1906–1907)

2.1.3 Knihovna mezi lety 1919 až 1945

V roce 1919 také schválila Městská rada v Náchodě převzetí lidové knihovny od Národní jednoty severočeské a její přeměnu ve veřejnou knihovnu obecní. Pro dohled nad knihovnou byla v roce 1920 stanovena čtyřčlenná knihovní rada, která sjednala opětovně

uvedení knihovny a čítárny do provozu v přízemí bývalého hostince U Slunce. Dále určila například plat knihovníka, půjčovní dobu knihovny a čítárny, rozhodovala o nakupované literatuře a o vhodnosti půjčování různých literárních žánrů čtenářům. (Pamětní kniha města Náchoda, 1930)

Rok po vzniku Československé republiky, v roce 1919, byl vydán zákon č. 430/1919 Sb., o veřejných knihovnách obecních, který byl v porovnání zemí tehdejší Evropy výjimečný svým podrobným záběrem. Zákon mimo jiné nařizoval, aby v každé obci byla knihovna, ve městech s počtem obyvatel přesahujícím 10 000 musel být profesionální knihovník. Od obnovení knihovny se ve funkci vystřídal několik knihovníků, avšak žádný z nich nesplňoval všechny kvalifikační požadavky stanovené prováděcím nařízením (Nařízení vlády republiky, 1919). Město Náchod na takového knihovníka čekalo plných deset let. V roce 1928 byl v Náchodě vyhlášen konkurz na místo městského knihovníka. Tuto pozici získal PhDr. Václav Fryček (1897–1969), který po studiu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy složil před nástupem do funkce knihovníka v Náchodě nižší zkoušku knihovnickou na filozofické fakultě. Fryček se tedy stal prvním kvalifikovaným knihovníkem v Městské veřejné knihovně v Náchodě a pracoval zde s kratší přestávkou až do roku 1948. Jeho činnost se neomezovala jen na náchodské knihovnictví a osvětu. Byl známý v široké obci československých knihovníků, působil i na poli novinářském, dramatickém, literárním a historickém.

Fryček převzal knihovnu, do té doby vedenou jen amatérsky, umístěnou v nouzových prostorách staré radnice, v místnosti bez stolu, s knihami v takřka dezolátním stavu, bez půjčovního a služebního řádu a bez katalogů. Knihovní rada v té době rezignovala pro neshody. První čas svého působení tedy Fryček věnoval nápravě nedostatků a celkové reorganizaci knihovny. Zavedl novou knihovnickou techniku, nové formátově abecední signování převzatých knih, přírůstky řadil podle edic. V roce 1930 byla v Náchodě otevřena nová budova městské spořitelny, ve které byly mimo vlastní místnosti spořitelny také obchody, byty a v připojené budově lázně a pěkné místnosti pro městskou čítárnu a knihovnu. Při první schůzi nově ustanovené knihovní rady se jednalo o reorganizaci knihovny o, zahájení provozu v nových místnostech, o vybavení čítárny, vazbě knih, o nákupu knihovnických tiskopisů a rozřadovačů pro zdokonalení knihovnické práce. (Teichmanová, 1998)

U příležitosti zahájení provozu knihovny v nových prostorách byl do Náchoda svolán VI. sjezd československých knihovníků, který proběhl v prosinci roku 1930. Na programu

bylo slavnostní otevření a prohlídka nových místností knihovny, výlet do okolí, přednáška na téma Jak to vypadalo v Náchodě před rokem 1848, přednáška tehdejšího knihovníka ministerstva zemědělství a dalších. O tomto sjezdu následně napsal Fryček do Časopisu československých knihovníků článek s názvem Průběh a význam knihovnického sjezdu v Náchodě.

Nové místnosti pro knihovnu byly vzdušné a světlé, čítárna byla dostatečně velká, ale místo pro knihovnu bylo už při nastěhování poměrně stísněné. Nové prostory začaly sloužit i osvětovým a spolkovým akcím a také vyšší škole lidové. I přes velké zlepšení podmínek fungování knihovny, které bylo umožněno především díky mecenášství městské spořitelny, která poskytla prostory i vybavení knihovny i čítárny, objevily se i kritiky a to především na polohu knihovny až ve třetím patře, malou kapacitu skladu, nedostatek místa pro čítárnu pro mládež, studovnu a šatnu. Na tyto stížnosti reagoval předseda městské spořitelny Cyril Bartoň-Dobenín (1863–1953) člen podnikatelské rodiny Bartoňů, známé v Náchodě svým vlastenectvím a sociální politikou) a přislíbil postavení nové samostatné budovy s veškerým zařízením pro náchodskou knihovnu a čítárnu. Samostatné nové budovy knihovny se město Náchod nedočkalo, avšak na slib Bartoně-Dobenína došlo v budoucnu alespoň tím, že městská knihovna přesídlila do jeho domu a sídlí tam až do dnešních dní.

O třicátých letech se dá obecně hovořit jako o období extenzivním, charakterizovaném rozvojem knihovny navenek, získáváním většího počtu čtenářstva a umístováním vždy většího počtu svazků v rukou čtenářů. Takový vývoj navzdory právě probíhající hospodářské krizi předčil všechna očekávání (Co víte o náchodské knihovně, 1937, s. 5). Knihovní správa musela zvládnout obrovský provoz ve stejných prostorách a s tímž počtem pracovníků jako v dobách, kdy měla knihovna daleko menší počet návštěv i objem fondu. Personál tvořený knihovníkem a zřízencem nestíhal zajišťovat veškeré činnosti v rámci běžné pracovní doby, a proto mnohdy pracovali i nad její rámec. Krize se tedy projevila spíše ve vytváření podmínek k práci knihovny. Po návštěvě státního knihovního komisaře Jindřicha Kubíčka v roce 1937, který mimo jiné doporučil přijmout do knihovny pomocnou sílu, byla přijata nová pracovnice Zdeňka Ottová (1906–1996). V době okupace byla knihovna nucena upravit část fondu i podmínky fungování knihovny nově vzniklým politickým poměrům, avšak ani tato skutečnost nijak výrazným způsobem neovlivnila rostoucí zájem o služby knihovny. (Teichmanová, 1998, s. 29–34)

V roce 1942 byl Fryček dočasně penzionován a vedením veřejné knihovny byla pověřena Zdeňka Ottová. Nově byl také přijat jako úředník Jaroslav Suchý, původně redaktor

týdeníku U nás. Na uvedení do zaměstnání Fryčkem vzpomíná Suchý později takto: „Vydavatelům časopisu podařilo se umístit mě jako pomocnou sílu v Městské knihovně. Přišel jsem se do ní představit. Poprvé jsem překročil práh skladiště knih. V rohu místnosti měl dr. Fryček psací stůl. Povodil mě po celé knihovně a nakonec se zastavil před dlouhým regálem, který v té době ukrajoval pro nedostatek místa část čítárny. Ukázal na řadu knih s černými hřbety a s bílými štítky, na kterých byly černou tuší napsány signatury, čísla knih. Vážným hlasem mě upozornil, co si mám hlavně z knihovnické práce pamatovat: pozorně zakládat knihy na regál, přesně podle čísel. Dají-li se někam jinam, jsou ztraceny. A to se knihám nesmí stát.“ (Suchý, 2002)

Ottová, která si pro zvýšení kvalifikace prošla jednoletým studiem na Státní knihovnické škole v Praze. Zavedla prezenční a absenční katalog u půjčovního okénka, takže se hned vědělo, kde kniha je, jestli na regále nebo u čtenáře, a u kterého. Také byl do knihovny zaveden telefon, o který Fryček neusiloval (Suchý, 2002). Dále vyhradila jeden den půjčování pro děti a mládež. V roce 1942 byla také zrušena čítárna a byla uvolněna pro školní vyučování, protože okupační armáda zabrala školy pro kasárna. (Teichmannová, 1990, s. 50)

2.1.4 Knihovna v letech 1945–1959

Po skončení války byla většina veřejných lidových knihoven na našem území ve velmi špatném stavu, mnoho z těch, které se nacházely v zabraném území bylo zničeno úplně. Činnost městské knihovny v Náchodě byla opět obnovena. Knihovna se zbavila knih nařízených okupační politikou a naopak byly zpět zařazeny ty, které okupační politika dříve zakazovala. V knihovně bylo zaměstnáno pět pracovníků: vedoucím knihovny byl opět ustanoven Fryček, Ottová jako odborná knihovnice, administrativní síla, zřízenec a uklízečka. Pomocný knihovník Suchý odešel studovat na filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Z důvodu značného rozšiřování fondu knihovny muselo být pro jeho skladování využito i části původní čítárny. Absenci čítárny vyřešila městská rada až v roce 1948, když nechala pro tyto účely upravit prostory ve třetím patře domu č. p. 114 na Kamenici. Nová čítárna byla otevřena denně mimo pondělí, na správný chod dohlížel předseda knihovny rady Václav Polák. V roce 1948 se rada Městského národního výboru v Náchodě, pod který spadala i knihovna, rozhodla přeložit Fryčka trvale do výslužby. Jeho funkci v Městské knihovně v Náchodě opět převzala knihovnice Ottová. (Kronika města Náchoda. 1948–1950)

V roce 1950 se po ukončení studií na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze vrátil do náhodské knihovny Jaroslav Suchý (1921–2002), stal se jejím vedoucím a na této pozici působil až do roku 1984. Suchý již od počátku svého působení ve funkci vedoucího

knihovny pokračoval ve snahách Fryčka o její pozvednutí, zkvalitnění činnosti a služeb pro náhodskou veřejnost. Jeho působení nebylo omezeno pouze na náhodskou knihovnu, zahrnovalo členství v ústředních knihovnických orgánech, organizaci celostátních knihovnických setkání a v neposlední řadě publikování v knihovnických a jiných periodikách.

V roce 1950 také započala první výraznější spolupráce s menšími knihovnami v okolí. K městu Náchod byly připojeny obce Babí, Běloves, Bražec, Kramolna a Malé Poříčí a vznikl tzv. Velký Náchod. Obecní knihovny těchto nových městských částí se staly pobočkami městské knihovny, která se pro tyto knihovny stala ústřední a vyřizovala administrativu, nakupovala knihy a všeobecně zajišťovala metodickou péči. Při knihovně bylo založeno několik čtenářských kroužků, které se orientovali na ruskou a sovětskou literaturu, anglosaskou literaturu, českou literaturu, drama a poezii a dokonce i kroužek orientálních literatur. Také byl v knihovně zaveden volný výběr knih v části bývalé čítárny. Suchý si byl velmi dobře vědom potřebnosti individuální práce se čtenářem, zjistil, že lidé dávají přednost osvědčeným knihám a starým vydáním, v novinkách se příliš neorientují. Bylo tedy na knihovníkovi, aby znal své čtenáře a uměl jim poradit, které dobré knihy vyšly. Od roku 1951 se stala Městská knihovna v Náchodě zařízením Okresního národního výboru v Náchodě a začala působit jako okresní lidová knihovna a převzala z péče okresního knihovního inspektora metodickou péči o ostatní knihovny v okrese a fond Státní doplňovací knihovny.

V padesátých letech přispěla rozvoji veřejného lidového knihovnictví i soutěž Budujeme vzornou lidovou knihovnu a díky veškerým aktivitám náhodské okresní knihovny a jejího vedoucího Suchého získala tato knihovna titul Vzorná lidová knihovna již ve třetím ročníku této soutěže. Samotný Suchý získal právem ocenění Vzorný pracovník. Soutěžní hodnocení Okresní lidové knihovny v Náchodě uveřejněné v únoru 1954 v časopise Čtenář vyzdvihovalo především průkopnickou práci jejího ředitele, charakterizovalo umístění a vybavení knihovny, uspořádání fondů i způsob půjčování: hlavní budova byla umístěna ve středu města, v celkem šesti místnostech byla umístěna půjčovna pro dospělé, oddělení pro mládež, sklad, doplňovací oddělení a kancelář. Část knih byla ve výběrových regálech řazena podle autorů, naučná literatura byla roztríděna do čtrnácti skupin. Větší množství výpůjček odborné literatury a hudebnin zprostředkovávala knihovna pomocí meziknihovní výpůjční služby, prováděla zpravodajskou činnost a v předprodávala vstupenky na kulturní podniky. (Čtyři vzorné okresní lidové knihovny, 1954)

Po smrti bývalého továrníka a předsedy městské spořitelny Cyrila Bartoně-Dobenína, který si přál aby byl jeho dům určen ke kulturním účelům, se knihovně nabídly prostory jeho

domu na ulici Kamenici č. p. 105, kde již od roku 1947 sídlila Okresní studijní knihovna Okresního národního výboru a která v roce 1955 splynula s Okresní lidovou knihovnou v Náchodě. Zčásti se tak splnil slib daný v roce 1930 právě Bartoněm-Dobenínem o samostatné nové budově se všemi zařízeními pro náchodskou knihovnu a čítárnu. Celá náchodská Okresní lidová knihovna byla v té době rozmístěna na čtyřech různých adresách: půjčovna pro dospělé a kanceláře v Hrašeho ulici č. p. 15, půjčovna pro mládež v Palackého ulici č. p. 20, čítárna na Kamenici č. p. 114 v domě U Havlíčků a studijní oddělení na Kamenici č. p. 105. Toto rozmístění bylo značně nepohodlné a nevýhodné jak pro čtenáře, tak pro zajištění provozu a hospodárné využití pracovních sil. Z iniciativy ředitele knihovny tak vznikla myšlenka přemístění všech součástí knihovny do domu č. p. 105 na Kamenici a vytvoření komplexního Domu knihy, kde by si čtenáři mohli knihy a časopisy nejen vypůjčit, ale i koupit. Myšlenka byla realizována jen zčásti, ve druhém patře bylo umístěno již zmíněné studijní oddělení a v patře prvním byly postupně umístěny půjčovny pro dospělé a pro mládež. Přání zavedení prodeje knih v Domě knih nebylo možné z toho důvodu, že v přízemí tohoto objektu se nacházela prodejna obuvi a její sklady, které znemožnily realizaci prodeje knih. Nové prostory umožnily rozšíření kulturní nabídky knihovny o pořádání literárních večerů se spisovateli, výstavy knih a výtvarného umění. (Teichmanová, 1990)

V průběhu padesátých let se v odborných knihovnických kruzích naplno řešilo nahrazení již nevyhovujícího knihovního zákona z roku 1919 zavedením nového a koncepčního knihovního zákona, který by odpovídal současným požadavkům a trendům knihovnictví. V Okresní lidové knihovně se začal uplatňovat střediskový systém, připravovala se profesionalizace městských a střediskových knihoven a významně působila i metodická pomoc jednotlivým knihovnám náchodského okresu. Všechny tyto práce byly podpořeny vydáním Knihovního zákona o jednotné soustavě knihoven z 9. července roku 1959.

2.1.5 Knihovna v letech 1960–1989

V roce 1963 byla budova, ve které Okresní lidová knihovna sídlila, zapsána coby kulturní památka na seznam nemovitých kulturních památek ve východočeském kraji a stala se tak stavbou chráněnou. Jedinečná budova, s adresou Kamenice 105, byla postavena v letech 1929–1931 podle návrhu architekta Otakara Novotného (1880–1959) ve stylu art deco, na jejím celkovém vzhledu a zdobných interiérech se podepsali význační výtvarníci a umělci té doby: Karel Dvořák (1893–1950), František Anýž (1876–1934) a František Kysela (1881–1941). Od 1. ledna 1965 se budova stala majetkem Okresní knihovny v Náchodě.

Suchý stál za vznikem Náchodských knihovnických týdnů, celostátních setkání knihovníků, které si udržely tradici od roku 1967 až do roku 1982. Suchý také patřil mezi zakládající členy Svazu knihovníků a informačních pracovníků. Ve své úvodní řeči na ustanovujícím sjezdu 11. 12. 1968 v pražské městské knihovně shrnul knihovnické ideály, kterých se sám snažil svou činností dosahovat: „...Naším úkolem dnes je nevidět obecného čtenáře, ale čtenáře v jeho individuálním vývoji a s jeho dobovými problémy. Mnoho lidí potřebuje teď totéž, ale může se k tomu dobrat jen svým způsobem. Na nás je, abychom podpořili jejich úsilí, posilovali víru v budoucnost, překonávali s nimi beznaděj. Nejsme vševědi. Sledujme, co čtenáři chtějí, co potřebují... Dávejme si nemalé cíle, cíle bez hranic. Pracujme s chutí, družně a statečně. Jsme to povinni svému svědomí. Lidem kolem nás.“ Tato jeho řeč zapůsobila na zúčastněné natolik, že ve volbách do výboru obdržel Suchý nejvíce hlasů. (Suchý, 2000, s. 36)

Již od dob vedoucí Ottové shromažďovala knihovna publikace vztahující se k Náchodu i celému náchodskému regionu. Na konci 60. let se knihovna začala věnovat profesionálnímu zpracování tohoto regionálního fondu, byl zkatologizován a byly vytvořeny bibliografie.

Vzhledem k politické situaci po roce 1968 došlo v celé Československé republice k vyřazování ideologicky škodlivých knih. Na čtenáře toto období našich dějin nemělo zřejmě větší vliv, náchodští občané ve velkém počtu využívali půjčování knih a časopisů, přednášek, výstav, představení loutkových divadel a dalších knihovnou nabízených akcí (Suchý, 1976). Suchý vedl knihovnu svědomitě a pečlivě až do roku 1984, kdy odešel do důchodu. Svě pomyslné žezlo předal Mgr. Marii Sobotkové (1949), která nastoupila do náchodské okresní knihovny již v roce 1972 po absolvování vysokoškolského studia oboru Knihovnictví a informační vědy a pracovala zde jako metodička a v oddělení zpracování fondu a regionální bibliografie (Semrádová a Součková, 1999). V průběhu 80. let byla z ekonomických důvodů zrušena většina poboček Okresní lidové knihovny v Náchodě.

2.1.6 Knihovna od roku 1990 až po současnost

Po polistopadové politické změně mohly být do knihovny navráceny zpět knihy, které dříve nebyly politicky pohodlné. Nové možnosti knihovnictví se otvíraly v rychle se rozvíjejících technologiích, práce na počítačích usnadňovala a urychlovala knihovnickou práci, do veřejných institucí byl postupně zaváděn internet a možnost dlouhodobého uchování informací slibovala digitalizace.

V roce 1995 ukončil okresní úřad zřizovatelskou funkci okresní knihovny a knihovna se počátkem roku 1996 opět stala zařízením města a zvolila právní formu obecně prospěšné společnosti. Nadále pracuje pod názvem Městská knihovna Náchod. Jako jediná v okrese má pro čtenáře otevřeno v šesti dnech celkem 45 hodin. Knihovna také plní funkci městské knihovny v městských částech Dobrošov, Jizbice, Lipí a Pavlišov. Dále plní funkci střediskové knihovny pro obce Borová, Dolní Radechová, Kramolna, Nový Hrádek, Studnice a Vysokov. Od roku 2001 se Městská knihovna Náchod stala na základě knihovního zákona z roku 2001 pověřenou pro zajištění výkonu regionálních funkcí pro 98 knihoven provozovaných obcemi náchodského regionu.

V roce 1999 schválila městská rada záměr dát knihovně k dispozici celý dům, aby bylo umožněno zkvalitnění a rozšíření služeb knihovny, včetně bezbariérového přístupu. Nemovitost na adrese Kamenice 105 byla převedena z vlastnictví státu do vlastnictví města a firmě provozující obchod s obuví v přízemích nebytových prostorech budovy byla dána výpověď. Od této chvíle mohly být postupně připravovány plány k rekonstrukci a k stavebním úpravám budovy tak, aby mohla co nejlépe sloužit potřebám kulturně vzdělávací instituce. V roce 2002 byly zahájeny rozsáhlé stavební úpravy památkově chráněné budovy knihovny. Investorem celé akce bylo město Náchod. Výsledkem byl nový depozitář s moderními posuvnými regály v suterénu a nové prostorné oddělení pro dospělé čtenáře v přízemí a mezipatře, slavnostně otevřené 17. října 2003. Stavební a renovační práce pokračovaly v dalších poschodích knihovny. 15. června 2004 bylo v prvním poschodí otevřeno nové, podstatně rozšířené oddělení pro děti a 1. listopadu 2004 byl ve druhém poschodí obnoven provoz studovny s čítárnou v renovovaných původních interiérech z let 1929–1931. Celou budovou prostupoval nový výtah, který umožňoval bezbariérový přístup do všech oddělení knihovny. Obdivuhodný byl fakt, že za celého průběhu prací knihovna plynule fungovala, vyjma sedmi jednotlivých dnů a tří týdnů před kompletním otevřením nových prostor, kdy byly prováděny dokončovací práce a úklid (Sobotková, 2007). Veškerý knihovní fond byl od roku 1992 průběžně odborně zpracováván v počítačovém programu MAKS-ISIS a byla vytvářena i počítačová databáze specializovaného knihovního fondu regionální literatury. Automatizovaný výpůjční proces byl zahájen v roce 1997 v oddělení pro děti. V roce 2000 začala knihovna používat počítačový knihovní systém KP-Win . V roce 2002 byla zahájena automatizace výpůjčního procesu v oddělení pro dospělé a v roce 2003 ve studovně a čítárně časopisů. K vyhledávání v katalogu knihovny sloužily čtenářům počítače umístěné přímo v knihovně a napojené na místní síť a nově také katalog umístěný na webových stránkách knihovny. (Městská knihovna Náchod, 1996–2014)

V roce 2009 odvolala správní rada knihovny z funkce ředitelku Sobotkovou, a to v souvislosti s jejím odchodem do důchodu. Novou ředitelkou knihovny byla jmenována Mgr. Ivana Votavová (1958), absolventka oboru knihovnictví a vědecké informace na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, která v náchodské knihovně pracovala již od roku 1982 jako metodička a v dětském oddělení. Knihovna také v tomto roce zakoupila automobil, který usnadnil práci při manipulaci s knihovním materiálem a našel využití i při distribuci souborů knih obecním knihovnám v regionu. (Městská knihovna Náchod, 2009)

Městská knihovna Náchod má v současné době k dispozici celou budovu na Kamenici č. p. 105. I přes její velmi zdařilou rekonstrukci se ukazuje, že má jistá omezení, velmi zde například chybí přednáškový sál, kapacity skladů jsou omezeny. Z důvodu památkové ochrany budovy není možné v ní činit výraznější úpravy prostoru a v současné chvíli její zřizovatel, město Náchod, neuvažuje o jejím přestěhování. (Městská knihovna Náchod, 1996–2014)

2.2 Historie služeb knihovny

2.2.1 Vývoj služeb v letech 1889–1927

Podle Zprávy knihovní za dobu devítiletého trvání knihovny, tj. od 1. listopadu 1889, uveřejněné ve třetím ročníku časopisu Česká osvěta, čítal fond Lidové knihovny místního odboru Národní jednoty Severočeské v Náchodě 3 104 knih. Všechny knihy byly podle jejich obsahu rozděleny do čtrnácti kategorií na básně, beletrii, dějepis, zeměpis, přírodopis, technické vědy, právnictví, vychovatelství, jazykovědu, slovníky, časopisy, vědy sociální a politické a varia. Mezi nejvíce čtené autory v době vzniku knihovny patřili Jirásek, Verne, Světlá, Rais, Carlenová, Sienkiewicz, Řezníček, Zeyer. V roce 1905 nabízela čítárna svým čtenářům 40 časopisů a návštěvnost byla 6 000 osob. Když došlo po první světové válce, kdy byla knihovna s čítárnou uzavřena, k obnovení provozu, čítal fond knihovny 4 224 dokumentů, z toho 451 časopisů a 50 svazků hudebnin. Knihy byly čtenářům půjčovány třikrát týdně a čítárna byla od pondělí do soboty otevřena do devíti hodin, v neděli pak jen dopoledne. Vedení knihovny vyvíjelo snahu o splnění požadavků, které knihovnám ukládal zákon z roku 1919. Ten ve třetím paragrafu mimo jiné určoval, jaký obsah by měla mít příruční knihovna. Ta se poprvé objevila ve statistice z roku 1926 s počtem 51 knih. (Teichmanová, 1990, s. 13–21)

2.2.2 Služby knihovny v letech 1928–1949

Díky příchodu prvního profesionálního knihovníka Fryčka do funkce vedoucího začala knihovna své služby rozšiřovat a postupně se více zapojila do kulturního dění města. Fryček se neúnavně snažil o všemožné zlepšení fungování podmínek knihovny a služeb pro občany města Náchoda. Podle statistického přehledu měla Městská veřejná knihovna v Náchodě na konci roku 1929 ve fondu 7 107 knih, 496 čtenářů a zaznamenáno bylo 24 170 výpůjček. Čítárna vykládala 54 časopisů a 35 novin a bylo zde zaznamenáno 12 437 návštěv. Pro lepší přehlednost fondu dal pro čtenáře vytisknout a svázat Katalog pro čtenáře obecní knihovny města Náchoda, později také zavedl bezplatné půjčování.

Přestěhováním do prostor městské spořitelny získala především čítárna více prostoru. Sál čítárny začal sloužit k osvětovým a spolkovým akcím, konaly se zde nejrůznější přednášky a ve večerních hodinách sloužil i vyšší škole lidové. Velká část fondu byla dostupná pouze na vyžádání po určitou denní dobu. Půjčovalo se u okénka a čtenáři museli čekat v úzké hale. Knihy si vybírali z tištěného seznamu knižního fondu který si mohli i odnést domů a v hale knihovny měli na stole k dispozici ručně doplňovaný seznam novinek. Vypisovali si signatury žádaných knih a čekali, co zřízenec najde ve skladišti a knihovník jim u okénka půjčí. Suchý, pozdější vedoucí téže knihovny, vzpomíná na nové prostory takto: „Nejvíce místa bylo věnováno čítárně. Čtenářům byl k dispozici naučný slovník a přes sto časopisů a novin. Příruční knihovna čítala šedesát svazků... Půjčovna knih byla skromná, menší než čítárna... Půjčovala se hlavně beletrie, naučných knih bylo pomálu. Jakož i knih pro mládež. Mládež byla odkázána na školní knihovny. Z beletrie byla za první republiky nejčastěji žádána v náchodské Městské knihovně četba historická (Jirásek, Sienkiewicz), venkovská (Baar, Šír, Vrba), knihy zamilované (Brodský) a dobrodružné (Curwood, Wallace).“ (Suchý, 2002)

Mezi lety 1930 až 1936 se návštěvnost knihovny zvedla z počtu 6 918 na 10 062, počet výpůjček stoupl z 20 699 na 30 719 a počet svazků vzrostl z 6 667 na 9 815. Běžnou praxí však bylo, že velká část čtenářů (podle záznamů 70%) si vypůjčovala knihy pro více osob, skutečný počet výpůjček tak byl vyšší. Knihovní fond čítal v roce 1936 6 221 knih zábavných, 2 309 knih poučných, 888 časopisů, 353 knihy pro mládež, 40 hudebnin a 4 obrazy a mapy. V tomto roce knihovna registrovala 642 aktivních čtenářů. Zajímavostí také je, že knihovní rada v tomto roce zrušila čtenářské poplatky a namísto toho zavedla pro čtenáře tzv. povinný roční svazek, tedy knižní dar. V čítárně bylo pravidelně vyloženo 79

časopisů a 67 novin, zapsané návštěvy v počtu 16 565 tvořily asi polovinu návštěv skutečných. (Co víte o náchodské knihovně, 1937)

V souvislosti s výjimečnými opatřeními v době okupace byla knihovní rada nucena omezit služby zkrácením úředních hodin knihovny. Půjčování knih probíhalo pouze za denního světla od 14 do 16 hodin, čítárna byla zpřístupněna od 12:30 do 16:30 hodin. Další omezení se týkalo nerijských občanů města, kteří mohli knihovnu a čítárnu navštěvovat pouze v úterních odpoledních hodinách. V této době, kdy byly také uzavřeny školy, upozorňoval Fryček na důležitost práce s mládeží a také v tomto směru rozvíjel služby knihovny, sám se také zabýval literární tvorbou pro mládež. Jeho nástupkyně podpořila tyto snahy zavedením jednoho dne půjčování pro děti a mládež. V knihovně se hodně četla klasická literatura, ale oblíbeni byli i soudobí autoři – František Kožík (1909–1997), Jan Drda (1915–1970), Václav Řezáč (1901–1956), Zdeněk Jirotko (1911–2003), z básníků zvláště Jaroslav Seifert (1901–1986) a František Halas (1901–1949). Na indexu byli autoři ze států, které válčily proti Německu. Rozvíjela se regionální tvorba, jak ukázal večer náchodských autorů, pořádaný ve velkém sále divadla. (Suchý, 2002)

V roce 1945 mohl být fond knihovny doplněn i o svazky které okupační politika dříve zakazovala a počet svazků tak stoupl na více než 15 000. Také se zvýšil počet čtenářů a to na více než 1 000. Z podrobně rozčleněné statistiky lze vyčíst, že nejvíce mužských čtenářů bylo z řad úředníků a učitelů a z řad žen využívaly půjčování knih nejvíce ženy a dívky v domácnosti. Nová čítárna otevřená v roce 1948 v domě č. p. 104 na Kamenici byla otevřena denně mimo pondělí, přístup byl bezplatný, pouze s ročním poplatkem 5 Kčs za průkazku. Sál čítárny byl po 20. hodině často využíván k pořádání osvětových akcí. Čítárna zahájila činnost se 60 vystavenými časopisy a novinami, v příruční knihovně bylo 71 svazků, mimo jiné i Ottův slovník naučný s dodatky, jazykové slovníky, dějiny, zeměpisný atlas, vlastivědné, politické a všeobecně vzdělávací spisy.

2.2.3 Služby knihovny od roku 1950 do 1989

Padesátá léta 20. století v Okresní lidové knihovně v Náchodě se při pohledu na služby vyznačují velkým zájmem, čínorodostí, zaujetím a tvůrčím přístupem jak vedoucího knihovny Suchého, tak i všech pracovníků. Knihovna se zaměřila na individuální práci s knihou a čtenářem a široce rozvinula svou působnost na poli vzdělávacím i kulturním. Její zvyšující se oblibu u náchodských občanů dokazují rostoucí ukazatelé v ročních statistikách.

Od konce roku 1948 začal pro veřejnost rozvíjet svou činnost i Klub čtenářů při Okresní lidové knihovně v Náchodě, uspořádal přednášky O české literatuře, Próza z doby Karla IV., Politická satira. V roce 1950, již za vedení knihovny Suchým, vzniklo při knihovně několik čtenářských kroužků. Jmenovitě to byl kroužek ruské a sovětské literatury, kroužek anglosaské literatury vedený Josefem Škvoreckým (1924–2012), kroužky české literatury, dramatu a poezie vedené vedoucím knihovny Suchým a později i kroužek orientálních literatur. Okresní knihovnický inspektor Josef Kvapil konstatoval, že náchodský Klub čtenářů vyvíjí ze všech klubů ve východních Čechách největší činnost. Z průběžného statistického vyhodnocení knihovny z května roku 1950 vyplývá, že z celkového počtu 878 čtenářů tvořila 30 % školní mládež, 25 % dělníků, 22 % úředníků, 16 % penzistů, 3 % živnostníků a ze zbývajících 4 % čtenáři různých zaměstnání. V tomtéž roce byl v Městské knihovně v Náchodě zaveden volný výběr knih v části bývalé čítárny. Na tento moment vzpomíná Suchý ve svém příspěvku O knihovnictví na Náchodsku: „Tak tedy volný výběr knih, i když jen částečný, u okénka se půjčovat nepřestalo. Prvé dny tam nikdo nevkročil. Ubezpečoval jsem čtenáře, že si mohou opravdu volně vybírat knihy z regálů. Šlo to ztuha. Poznal jsem, že měnit návyky je těžké. Aby volný výběr prosperoval, musí být rozlehlý a nesmí působit dojmem, že jsou v něm nastraženy knihy, které nikdo nechce.“ V tomto příspěvku také píše ze svých zkušeností o individuální práci se čtenářem. Zjistil, že lidé dávají přednost osvědčeným knihám a starým vydáním, v novinkách se příliš neorientují. Bylo tedy na knihovníkovi, aby znal své čtenáře a uměl jim poradit, které dobré knihy vyšly. (Kronika města Náchoda 1948–1950)

Knihovna od roku 1950 navázala spolupráci s Osvětovým domem v Náchodě a pořádala přednášky především s tématem regionálních dějin a místního národopisu. Tyto přednášky se nekonaly jen v prostorách čítárny, ale čtenáři se například v rámci oslav stého výročí narození Aloise Jiráska (1851–1930) vydali po známých dějištích románů tohoto autora. Další akcí podobného druhu byla večerní beseda pod širým nebem na náchodském zámku na téma Jiráskova díla Na dvoře vévodském, na tuto akci se sešlo na 400 posluchačů. Ve spolupráci s Osvětovým domem připravila knihovna i kurs české literatury a později i kurs anglické a polské literatury. Při knihovně také začal fungovat recitační soubor, v rámci osvětové činnosti knihovny vznikla Poradna lidové umělecké tvořivosti, ve které byly půjčovány všechny vhodné divadelní hry, které byly u nás vydávány, pořádáním přednášek se knihovna otevřela i zájemcům o umění, šachistům i zahrádkářům. (Teichmanová, 1990, 70–89)

V roce 1953 vzbudilo velký zájem čtenářů oznámení knihovny o tom, že se bude konat beseda o knize Afrika snů a skutečnosti inženýrů Hanzelky a Zikmunda. Okresní knihovnický inspektor Josef Kvapil o přednášce píše v časopisu Čtenář: „Zájem o ni je tak velký, že např. po oznámení Okresní lidové knihovny v Náchodě o tom, že se bude konat beseda o této knize, přišlo do knihovny sto nových čtenářů, aby si knihu vypůjčili. I když jsme nemohli všechny čtenáře uspokojit zapůjčením alespoň jednoho dílu, dali se zapsat, vypůjčili si jinou knihu a trpělivě čekali, až na ně přijde řada.“ Přednáška se pro velký zájem musela uskutečnit ve velkém sálu divadla, celkem se jí zúčastnilo 420 posluchačů. (Kvapil, 1953)

Ve snaze vzbudit zájem čtenářů o poezii a s poznatkem, že lidé raději básně čtou, než poslouchají, uspořádala knihovna tři májové večery poezie. „První Májový večer jsme věnovali Máchovu Máji. Přišlo na něj 180 návštěvníků a nepřeháním, tvrdíme-li, že odcházeli uchvázeni krásou Máchových veršů, dokonale přednesených čteci. Nejvíce nás potěšila skutečnost, že dvě třetiny účastníků tvořila mládež... Druhý májový večer 20. května jsme věnovali Mrštíkově Pohádce máje, abychom tak uctili 90. narozeniny autora. Hlasité čtení, spojované s výkladem ředitele knihovny, bylo i tentokrát pěkně přijato posluchači, kterých se sešlo, přestože krátce před besedou přišlo, na 130. Třetí večer jsme nazvali Země v máji.“ (Kvapil a Suchý, 1953)

S rozvojem kolektivních forem práce a osvětové činnosti knihoven vznikalo stále více smíšených uměleckých skupin při lidových knihovnách. Při náchodské knihovně takto fungovala recitační skupina. Těžištěm její práce bylo vystupování na slavnostech, ve školách či v lázních pro pacienty v rámci Náchoda, úspěšně se však účastnila i recitačních soutěží po celé republice. Po sloučení Okresní lidové knihovny v Náchodě s Okresní studijní knihovnou Okresního národního výboru v roce 1955 vzrostl její fond na 46 000 knih, registrovaných čtenářů bylo více než 2600. Díky získání nových prostor v domě č. p. 105 na Kamenici mohla knihovna rozšířit své kulturní služby pro veřejnost pořádáním výstav výtvarného umění, např. výstavu ilustrací Maxe Švabinského (1873–1962), dále výstavy umělců Vojtěcha Sedláčka (1892–1973), Zdeňka Buriana 1905–1981), Adolfa Borna (1930) a mnoha dalších. Nové prostory také posloužily pro besedy na literární, výtvarná i jiná témata. Statistiky z roku 1958 vykazují celkový počet svazků 55 885, z toho 24 969 knih beletristických, 25 881 knih naučných a 5 035 knih pro mládež. 3 077 čtenářů uskutečnilo 107 805 výpůjček. Knihovna celkem uspořádala 70 čtenářských besed. (Teichmanová, 1990)

Od konce 60. let se začal systematicky budovat fond regionální literatury, který byl v knihovně shromažďován již od dob působení knihovnice Ottové ve funkci vedoucí knihovny. Knihovna zpřístupňovala publikace vztahující se k Náchodu i celému náchodskému regionu a pro přehlednost vydávala bibliografie. Po vzoru exkurzně vzdělávacích akcí kantorů z Nového Města nad Metují začal Jaroslav Suchý pořádat od roku 1967 Náchodské knihovnické týdny, celostátní setkání knihovníků ke sdílení zkušeností a nápadů. Tradice Náchodských knihovnických týdnů se udržela až do roku 1982. Tradici knihovnických týdnů udržovaly např. knihovny v Sobotce, Hustopečích, Rožnově pod Radhoštěm, Rakovníku a v dalších místech. (Suchý, 1995)

2.2.4 Služby knihovny od roku 1990 až po současnost

V průběhu 90. let knihovna zaznamenávala zvyšování požadavků na informační činnost, mimo běžné služby prezenčních a absenční výpůjček dokumentů, možnost studia z příručního fondu slovníků a encyklopedií, přístup ke kompletní Sbírce zákonů a využívání meziknihovní výpůjční služby k získávání dokumentů z jiných knihoven nabízela knihovna běžně i vypracování tematických rešerší či kopírování dokumentů. Pro školy a další zájemce poskytovala exkurze do knihovny spojené s výkladem o službách knihovny.

Služby knihovny byly také přizpůsobovány rychlému rozvoji technologií, počítačů a internetu. Výroční zpráva z roku 1996 uvádí, že v listopadu byla knihovna připojena do mezinárodní počítačové sítě internet a začala ho zpřístupňovat veřejnosti na jednom počítači. Z digitálních dokumentů dostupných na nosiči CD-ROM byla nejvíce využívána databáze Česká národní bibliografie, Ekonomický právní informační servis a multimediální encyklopedie Kdo byl Kdo v našich dějinách ve 20. století. Elektronický katalog byl v půjčovně pro dospělé zprovozněn v roce 1998, od tohoto roku také mohla veřejnost komunikovat s knihovnou pomocí e-mailových zpráv. Ke konci roku 1996 nabízel fond knihovny 168 200 jednotek, v nich jsou započítány knihy, gramofonové desky, nosiče CD-ROM a artotéka čítající přes stovku reprodukcí výtvarných děl. Zaregistrováno bylo 4 785 čtenářů, z toho 1 071 dětí do 14 let. Návštěvnost dosáhla čísla 50 000 a počet výpůjček všech druhů dokumentů činil 135 536, což bylo o více než 9 000 výpůjček více než v roce předchozím. Pracovníci knihovny přednášeli knihovnicko-informační lekce pro žáky mateřských, základních a středních škol, začaly se pořádat besedy o Josefu Škvoreckém spojené s literárními vycházkami po stopách Dannyho Smiřického. Pod vedením Mgr. Ivany Votavové, vedoucí dětského oddělení, začal pracovat čtenářský kroužek dětských čtenářů, který se pravidelně účastnil minisjezdu čtenářských kroužků. Knihovna se také zapojovala do

celostátních knihovnických akcí jako byl Týden veřejných knihoven, kdy každý den byl připraven program pro určitou kategorii návštěvníků. Výrazná je také práce s regionální literaturou, pořádání besed s regionálními autory a výstavy výtvarných děl autorů z náchodského regionu. (Městská knihovna Náchod, 1996–2014)

Informace o činnosti knihovny a pozvánky na akce uveřejňuje knihovna tradičně v Náchodském zpravodaji, kde má knihovna vyhrazenou celou stranu, dále se prezentuje články v Náchodském deníku a dalších regionálních a knihovnických periodikách. Od roku 2001 zpřístupnila knihovna vlastní webové stránky s adresou www.mknachod.cz, na kterých je vystaven on-line katalog knihovny a čtenáři zde mají přístup do svého čtenářského konta.

Od počátku nového tisíciletí lze ve statistikách vysledovat pokles dětských čtenářů, vedení knihovny si to vysvětluje především s nevyhovujícím prostorem oddělení pro děti. Po rekonstrukci knihovny jakož i dětského oddělení se počet dětských čtenářů opět zvýšil. I přes probíhající rekonstrukci nabízela čtenářům knihovna služby téměř neomezeně. Statistické údaje Městské knihovny Náchod v roce 2005 vykazují fond o 173 944 jednotkách, registrováno bylo 4 408 čtenářů, z toho 934 do 15 let. Zvýšený zájem občanů o služby knihovny se po rekonstrukci projevil v návštěvnosti, která přesáhla číslo 70 000, počet výpůjček stoupl na 184 988. Kulturní a vzdělávací akce pokračují ve stejném duchu jako v minulých letech, prohloubila se práce s dětským čtenářem, žáci prvních tříd jsou na konci školního roku pasováni na čtenáře, pro žáky druhých tříd se koná „klíčování“ – Písmenko, klíč ke čtení, klíč k pohádkám. Se zvyšujícími se technickými požadavky a možnostmi doby se průběžně obnovují a modernizují počítače pro veřejnost, v prostorách knihovny je zavedeno bezdrátové připojení k internetu (Wi-Fi), knihovna zakoupila čtečku elektronických knih, aby si čtenáři mohli vyzkoušet jak se s ní pracuje, půjčovat nově začala i audioknihy. Velmi kladně je veřejností přijímáno pořádání Náchodské univerzity volného času, která funguje od roku 2010, úspěšné jsou i Kurz trénování paměti, Kurz dějin umění a také projekt na rozvoj a posílení mezigeneračních vztahů s názvem Babi, dědo, jdeme do toho spolu. (Městská knihovna Náchod, 1996–2014)

V roce 2014 si Městská knihovna Náchod oslavou pro veřejnost připomněla tři významná jubilea. Uplynulo 110 let od doby, kdy byla v Náchodě otevřena Veřejná čítárna Národní jednoty severočeské. Dalším výročím bylo 60 let od chvíle, kdy knihovna získala nové prostory na Kamenici v domě továrníka Bartoně-Dobenína. A připomněla si i 10 let od dokončení rekonstrukce budovy do současné podoby. Ředitelka knihovny Votavová komentovala událost takto: „Myslíme, že obyvatelům Náchoda a okolí naše knihovna přináší

mnoho aktivit, které obohacují jejich život, pomáhají ke vzdělání i příjemnému trávení volného času. Rádi bychom byli příjemným „obývánkem“ města, ve kterém na každého čeká úsměv, pohoda, kultivovanost a dobrá kniha. Přijďte se přesvědčit. Těšíme se na vás.“ (Votavová a Vlachová, 2015)

2.3 Služby pro ostatní knihovny v regionu

Veřejné knihovny v českých zemích měly ještě před existencí prvního knihovnického zákona vybudovány dobré existenční základy. Ve městech i obcích fungovaly spolky a organizace, které zřizovaly knihovny přístupné nejenom svým členům, ale i široké veřejnosti. Důvodová zpráva k návrhu zákona o povinných knihovnách obecních, kterou v květnu 1919 předložil tehdejší ministr školství a národní osvěty Gustav Habrman (1864–1932), vycházela z výsledků statistických šetření z roku 1905 a 1910 a mezinárodního srovnání té doby, kdy za nejlepší bylo považováno fungování knihoven v Anglii a severských zemích. Podklady k zákonu o veřejných knihovnách připravoval Ladislav Jan Živný (1872–1949). Snahy z počátku dvacátého století však přerušila světová válka. Hlavní snahou bylo, aby ve všech obcích byly veřejně přístupné knihovny a byla zajištěna organizace jejich řádného působení. Zákon o veřejných knihovnách obecních byl přijat 22. července 1919. Mimo jiné zavedl povinnost zřizovat veřejné knihovny ve všech politických obcích a také povinnost zakládat samostatné menšinové knihovny nebo zvláštní menšinová oddělení tam, kde žilo jinonárodní obyvatelstvo. Díky tomuto zákonu se Československá republika stala první zemí na světě, která měla vybudovanou tak hustou síť veřejných knihoven, neboť knihovna byla zřízena takřka v každé obci i osadě. Uplatňování zákona bylo spojeno s mnoha finančními a organizačními problémy. V souvislosti s hospodářskou krizí došlo k vyhocení těchto problémů, bylo nutné řešit rozpor mezi společenskými nároky na literaturu a služby knihoven na jedné straně a omezenými možnostmi knihoven na straně druhé. Knihovníci se dožadovali novelizace zákona z roku 1919, jedním z požadavků bylo ustanovení kooperace všech knihoven. Po roce 1948 se připravovala koncepce jednotné soustavy knihoven, která vedla k přípravě zákona č. 53/1959 Sb., o jednotné soustavě knihoven. Zákon vychází z principu centrálního řízení všech společenských oblastí státu. Základní funkcí knihoven podle této úpravy je jejich ideologické působení. Knihovny jsou chápány jako důležitý a masový činitel socialistické výchovy. Základem jednotné soustavy knihoven jsou knihovny lidové – místní, okresní a krajské. Zákon mimo jiné stanovil možnost využívání fondů všech veřejně přístupných knihoven, meziknihovní výpůjční služby, spolupráci, koordinaci a centralizaci knihovnických činností. (Součková, 2012)

2.3.1 Spolupráce s knihovnami v 50. letech 20. století

Městská knihovna v Náchodě se od roku 1951 stala zařízením Okresního národního výboru v Náchodě a začala působit jako okresní lidová knihovna. Zvýšila se pravomoc jejího ředitele a převzala metodickou péči o ostatní knihovny v okrese a fond Státní doplňovací knihovny. Metodická pomoc měla různé formy, knihovníci místních lidových knihoven chodili na praxi do okresní knihovny, pořádaly se pro ně semináře a metodické besedy, nakupovali se pro ně knihy a zpracovávali statistické výkazy. Metodici okresní knihovny jezdili do místních lidových knihoven v okrese a pořádali přímo v obcích besedy a přednášky, pomáhali s aktualizací fondu podle tehdejších politických poměrů, pomáhali s revizemi fondu.

V roce 1950 poprvé vyhlásilo ministerstvo informací a osvěty soutěž Budujeme Vzornou lidovou knihovnu. Soutěž měla za úkol „vytyčit normu a plán vzorné knihovnické práce, zaktivisovat všechny knihovníky i složky veřejné správy k účasti na plnění kulturního plánu cestou socialistického soutěžení, aby tak veřejné lidové knihovny byly přebudovány ve vzorná střediska lidu na cestě k socialismu“ (Kouřil, 1950). Soutěž byla dlouhodobá a opakovala se v ročních cyklech. Hodnoceno bylo mnoho faktorů, především činnost knihovny v uplynulém roce. Hodnotící kritéria byla poměrně přísná, vítězná knihovna získala titul Vzorná lidová knihovna. Vítězné knihovny, i přes jasný ideologický záměr soutěže, vpravdě sloužily mnohde jako vzor metodické činnosti. Okresní lidová knihovna získala titul Vzorná lidová knihovna již ve třetím ročníku této soutěže. V následujících letech přispěla svými zkušenostmi, snahou metodiků a výbornou spoluprací ředitele Suchého s okresním knihovnickým inspektorem k tomu, že celostátního vyznamenání dosáhly i další knihovny v okrese.

2.3.2 Střediskový systém v letech 1960–2000

Od 60. let začaly postupně v tehdejší Československé socialistické republice veřejné knihovny působící ve městech a v obcích vytvářet různé formy kooperačních sdružení. Nezbytnost vzájemné kooperace vychází z poznání, že žádná samostatná veřejná knihovna není schopna uspokojit široké spektrum čtenářských potřeb. Dalším zásadním motivem pro spolupráci knihoven je snaha o ekonomickou efektivnost provozu knihoven financovaných z veřejných zdrojů. Náklady na zajištění činnosti knihoven trvale rostou zejména vlivem růstu cen literatury a nutných nákladů knihoven na přechod k využívání nových informačních a komunikačních technologií. Vzájemná spolupráce knihoven umožňuje výrazně zefektivnit činnost knihoven i využívání informační zdrojů a služeb ve prospěch všech občanů.

Nejčastějším příkladem této spolupráce byl střediskový systém, v rámci kterého byla profesionální knihovna pověřena tzv. střediskovou funkcí. Středisková knihovna zajišťovala pro malé místní knihovny s dobrovolným pracovníkem odbornou a metodickou pomoc. Kromě toho soustřeďovala ze všech spolupracujících knihoven (zpravidla 10–20) finanční prostředky, za které nakupovala knihy, časopisy a zajišťovala formou výměnných souborů pravidelné doplňování knihovních fondů neprofesionálních knihoven větším množstvím i širším spektrem titulů, než mohly tyto knihovny získat za omezené prostředky jednotlivých obcí. (Informace o stavu knihoven ČR, 2015)

V souvislosti s uplatňováním střediskového systému, jehož cílem bylo především zajistit kvalitní knihovnické služby v malých obcích, se přistupovalo k profesionalizaci městských a střediskových knihoven. V tehdejší náhodském okrese byly profesionálními střediskovými knihovnami knihovny v těchto městech: Broumov, Červený Kostelec, Česká Skalice, Hořičky, Hronov, Jaroměř, Meziměstí, Nové Město nad Metují, Police nad Metují. Okresní lidová knihovna nad těmito střediskovými působila jako ústřední.

V okrese Náchod byl zaváděn střediskový systém postupně od roku 1976. Vždy dvě střediska ročně, takže byl dokončen v roce 1980. V síti knihoven bylo v okrese Náchod zapojeno celkem 106 knihoven: Okresní lidová knihovna v Náchodě, 10 místních a městských lidových knihoven s profesionálními pracovníky a 95 místních lidových knihoven s neprofesionálními pracovníky. Každá středisková knihovna budovala tzv. výměnný fond, ze kterého distribuovala místním lidovým knihovnám soubory knih. Okresní úřad poskytoval střediskovým knihovnám finance na nákup knih do výměnných souborů a na platy knihovníků místních lidových knihoven.

Do konce roku 1992 byla většina knihoven v okresních městech zřizována okresním úřadem. Rozhodující vliv na další existenci a funkce okresních knihoven měl zákon ČNR č. 425/1990 Sb. ze dne 9. 10. 1990 o okresních úřadech, který časově omezil jejich zřizovatelská práva ke knihovnám pouze do 31. 12. 1992. Tímto ustanovením byla zahájena tzv. „transformace“ okresních knihoven, čímž je označován přesun zřizovatelských pravomocí z okresního úřadu na město. I když se dalšími novelami zákona o okresních úřadech prodlužovala působnost okresních úřadů, proces rušení zřizovatelských práv k okresním knihovnám stále pokračoval. (Informace o stavu knihoven ČR, 2015)

Na Náchodsku došlo ke zrušení střediskového systému v roce 1996, kdy byl z rozhodnutí přednosta Okresního úřadu v Náchodě zrušen kooperativní svazek knihoven

v okrese a knihovny byly předány městským a obecním úřadům. Okresní knihovna byla zrušena a Město Náchod založilo Městskou knihovnu v Náchodě, obecně prospěšnou společnost. Knihovny, které při změně zřizovatele získaly právní subjektivitu, uzavřely s obecními úřady smlouvy o poskytování knihovnických služeb obcím. Knihovny, které se staly součástí městských úřadů nebo organizační složkou obce bez právní subjektivity, nemohly již poskytovat služby obcím a střediskový systém postupně zanikl. Výměnné fondy byly ponechány v obecních knihovnách. Knihy, o které neměla žádná knihovna zájem, byly odepsány.

Od roku 1996 tedy fungovaly dále výměnné fondy v knihovnách Náchod, Červený Kostelec, Jaroměř, Nové Město nad Metují a Police nad Metují. Střediskový systém v Městské knihovně v Hronově se udržel do roku 1998. Obecní úřady, zřizovatelé místních lidových knihoven, přispívali městským knihovnám na základě smluv o zajišťování knihovnických služeb v obcích finanční prostředky na nákup výměnných fondů a na platy knihovníků. Metodické vedení zajišťovala nadále Městská knihovna Náchod z finančních prostředků získaných na regionální činnost od okresního úřadu. (Komentář k sumáři, 1997; Hubertová, 2004)

2.3.3 Knihovní zákon z roku 2001 a regionální funkce

Prvním koncepčním materiálem rozvoje knihoven byl dokument Strategie knihoven 1999–2003. Koncepce byla připravena v souvislosti se vznikem krajů, tehdejší státní vědecké knihovny se staly krajskými. Strategie shrnuje hlavní problémové okruhy českého knihovnictví, navrhuje způsob jejich řešení a určuje odpovědnost za plnění stanovených úkolů. Materiál konstatuje absenci knihovnické legislativy, která by vymezila základní vztahy mezi knihovnou, zřizovatelem a státem i mezi knihovnami navzájem. Pro vztah českého státu ke knihovnám je příznačné, že doposud platí socialistický knihovnický zákon č. 53/59 Sb. o jednotné soustavě knihoven z roku 1959. K regionální funkci veřejných knihoven konstatuje, že principiálně správný přesun zřizovatelských kompetencí ze státu na města byl od samého počátku živelný, bez určitých pravidel, postupů, analýz a stanovení cílů. Pro změnu zřizovatelské pravomoci ve vztahu k okresní knihovně nebylo zákonem ani jiným dokumentem (např. doporučením ministerstva kultury) pro okresní úřad vyjasněno, jaká by měla být nejvýhodnější forma reorganizace okresní knihovny, aby v rámci regionu byl všem občanům regionu zachován rovný přístup, optimální rozsah a dostupnost knihovnických a informačních služeb. Strategie dále upozorňuje na: nutnost úpravy vztahu autorských práv a knihoven; nedostatečnou úroveň financování knihoven, jež neodpovídá úloze, kterou by

knihovny měly plnit v informační společnosti; neexistenci ústředního orgánu státní správy, který by odpovídal za rozvoj, kontrolu a plánování národního knihovnického systému; značnou rozdílnost v úrovni standardizace jednotlivých oblastí činnosti knihoven a další faktory limitující rozvoj nejen veřejných knihoven. (Richter, 1999; Součková 2012)

Zákon č. 257/2001 Sb. O knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) nabyl účinnosti 1. 1. 2002. Od toho předchozího se značně liší. Neukládá nikomu, tj. obcím, krajům a dalším možným organizacím a institucím povinnost zřídit a financovat knihovnu jako zařízení, které je určeno občanům k získávání informací, jako místo napomáhající procesu celoživotního vzdělávání a k uspokojování kulturních potřeb. Vytváří však legislativní podmínky pro formování systému knihoven, který bude poskytovat knihovnické a informační služby nejširší veřejnosti, a to za rovných podmínek pro všechny. Usnadní fungování knihoven systému, které do něj vstoupí, na základě zaregistrování u Ministerstva kultury tím, že formuluje několik významných výhod. Zavazuje stát i k přímé finanční pomoci knihovnám, samozřejmě za předpokladu splnění určitých parametrů poskytovaných služeb. Jinak řečeno, zákon směřuje k dosažení stavu, kdy na území celého státu budou všem občanům bez rozdílu k dispozici veřejné knihovnické a informační služby, a to pokud možno ve stejné kvalitě, rozsahu a rychlosti. (Zemánková, 2002)

Nově zákon stanovil povinnost krajských knihoven koordinovat plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven v kraji, a to na základě smlouvy o přenesení regionálních funkcí na vybrané základní knihovny. Regionální funkce zákon definuje jako funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám v kraji především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb. V definicích druhů knihoven stanovuje nově zákon základní knihovny. Základní knihovna je knihovnou s univerzálním knihovním fondem nebo se specializovaným knihovním fondem, je součástí systému knihoven vykonávající informační, kulturní a vzdělávací činnosti. (Zákon ze dne 29. června 2001, 2002)

Naplňování regionálních funkcí ještě upřesnilo usnesení vlády ČR ze dne 16. 1. 2002 č. 68, o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. Stanovuje odpovědnost ministerstva kultury za finanční zajištění Programu, hlavní cíle Programu, způsob rozdělení dotací z Programu, pravidla poskytování a podmínky použití dotace.

Program také stanovuje standardy pro výkon regionálních funkcí pro zajištění jejich rovnoměrného výkonu v systému veřejných knihoven a upravující kvalitativní a kvantitativní parametry jejich výkonu. Standard představuje soubor nároků na způsob a úroveň plnění regionálních funkcí na úrovni krajských knihoven i pověřených knihoven (okresní úroveň). (Usnesení vlády České republiky, 2002)

2.3.4 Výkon regionálních funkcí na Náchodsku

Garantem pro zajištění regionálních funkcí v Královéhradeckém kraji je Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové. Výkon regionálních funkcí zajišťují knihovny pověřené regionální funkcí, jedná se o bývalé knihovny okresní. Výkon regionálních funkcí je daný každoročně obnovovanou Smlouvou o přenesení regionálních funkcí. V ní jsou stanoveny jak trvalé úkoly, tak specifické úkoly pověřené knihovny pro daný rok, úkoly krajské knihovny. Jmenným výčtem základních, specializovaných a dalších knihovnických pracovišť vymezuje působnost pověřené knihovny, stanovuje výši dotace a způsob vykazování výkonu regionálních funkcí.

Náchodský region uvítal financování regionálních funkcí. Městská knihovna Náchod výhodně využila faktu, že léta budovaný střediskový systém knihoven zůstal částečně zachovaný i po jeho legislativním zrušení v roce 1995 a začala spolupracovat s městskými knihovnami s právní subjektivitou, které si z minulých dob střediskový systém zachovaly a starali se kontinuálně o chod neprofesionalizovaných knihoven a budování a cirkulaci výměnného fondu v knihovnách svého metodického obvodu. Jedná se o městské knihovny v Červeném Kostelci, v Jaroměři, v Novém Městě nad Metují a v Polici nad Metují. O neprofesionalizované knihovny dříve spadající pod již zrušené střediskové knihovny začala pečovat náchodská knihovna.

Pověřená náchodská knihovna poskytovala městským knihovnám část dotace na nákup výměnného fondu a také jim proplácela konzultační a poradenskou službu. Velkou výhodou bylo, že bývalé střediskové knihovny měly povětšinou zachovány smlouvy o zabezpečení knihovnických služeb se zřizovateli neprofesionalizovaných knihoven, na základě kterých obec poskytovala finance na nákup výměnného střediskového fondu a na plat knihovníka. Finanční zabezpečení chodu celého regionu tak bylo dostatečné. Knihovny zpočátku doplňovaly výměnné fondy o encyklopedie a dětskou literaturu, aby uspokojily poptávku a zacelily mezery, které vznikly v devadesátých letech ve fondech knihoven. Mezery nebyly jen ve fondech, ale i v knihovnách. Některé knihovny přestaly pracovat úplně. Tam, kde byl zájem obecního úřadu i čtenářů, se po čase podařilo knihovny uvést do života.

Příkladem může být otevření knihovny v České Čermné a ve Slavětíně v roce 2003, v roce 2006 v Šonově u Broumova a v roce 2008 v Heřmánkovicích. (Škraňková, 2010)

V roce 2002 získala Městská knihovna v Náchodě na výkon regionálních funkcí dotaci ve výši 1 200 000 Kč. Dle statistiky obsluhovala celkem 98 knihoven v regionu. Poradenská a konzultační činnost se zaměřovala především na přípravu základních dokumentů knihoven v souvislosti s požadavky nového knihovního zákona – registrace nových knihoven do evidence Ministerstva kultury, sepisování zřizovacích listin a knihovních řádů knihoven. Díky dotaci mohla být v tomto roce provedena revize ve 27 obecních knihovnách. Mimo 8 porad se uskutečnil seminář s panelovou diskusí na téma Role knihoven v obci a seminář Dětská literatura v historickém vývoji. (Městská knihovna Náchod, 2002)

V roce 2003 činila dotace na výkon regionálních funkcí 1 340 000 Kč. Počet pracovníků zajišťujících výkon regionálních funkcí byl uváděn 3,5 přepočteného úvazku. Ve skutečnosti však vykonávalo regionální funkce více pracovníků, do vykazovaného úvazku nebyli přičítáni pracovníci bývalých střediskových knihoven v náchodském regionu, kteří však zastávali část práce metodiků knihovny pověřené regionální funkcí. Stav výměnného fondu v regionu uváděla knihovna 76 822 svazků, do tohoto počtu byly započítány jak výměnné fondy pořízené z dotace na výkon regionálních funkcí, tak i výměnné fondy původních střediskových knihoven a fondy pořizované z příspěvků od zřizovatelů neprofesionalizovaných knihoven. Poradenská činnost byla zaměřena na vedení knihovnické agendy, retrospektivní zpracování knihovního fondu a práci s internetem. Další konzultace se týkaly žádostí obcí o dotace pro knihovny na nákup knihovnických systémů a připojení k internetu. Mimo běžné porady proběhly vzdělávací semináře s tématy Komunikace a Umíme o sobě dát vědět, aneb, Public relation. (Městská knihovna Náchod, 2003)

V následujících deseti letech až do roku 2014 byl výkon regionálních služeb v Městské knihovně v Náchodě dotován částkami pohybujícími se okolo průměrných 1 401 000 Kč. Nejvíce činila dotace v letech 2008 a 2009, bylo to 1 600 000 Kč. Částky vydávané na nákup knih do výměnného fondu tvořily téměř 30 % celkové částky dotace, cílené budování výměnných fondů bylo a je v Městské knihovně Náchod silnou stránkou. V roce 2013 však přidělil Krajský úřad na výkon regionálních funkcí na Náchodsku pouze 1 100 000 Kč, toto výrazné snížení se podepsalo na nákupu knih do výměnného fondu, na který bylo vyčleněno jen 11,5 % z celkové částky dotace. (Městská knihovna Náchod, 2003–2014)

Seznam knihoven, pro které byla určena dotace na výkon regionálních funkcí, je určen přílohou Smlouvy o přenesení regionálních funkcí sepisovanou každoročně mezi Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové a Městskou knihovnou Náchod, o. p. s. Do roku 2012 ukládala Smlouva o přenesení regionálních služeb povinnost výkonu regionálních služeb 70 základním, vesměs malým obecním knihovnám náchodského regionu a čtyřem speciálním knihovnám: Knihovně Regionálního muzea v Náchodě, Knihovně Státního okresního archivu v Náchodě, Knihovně Městského muzea v Jaroměři a Odborné knihovně Oblastní nemocnice Náchod. Od roku 2013 se počet obsluhovaných knihoven zvýšil rozšířením seznamu obsluhovaných knihoven o městské knihovny v regionu a jejich pobočky, celkem tedy Městská knihovna Náchod poskytuje regionální služby 89 knihovnám, z toho je 10 profesionálních knihoven, 61 neprofesionálních knihoven, 14 poboček a 4 knihovny jiných sítí – speciální knihovny (Obrázek 1).

Městská knihovna Náchod v rámci metodické práce nabízí knihovnám a jejich zřizovatelům při zpracování projektů předkládaných dotačních řízení. Jednalo se například o Projekt internetizace knihoven (tzv. PIK) připravený Ministerstvem informatiky ČR, který podporoval poskytování internetu v knihovnách a zajišťoval úhradu poplatků, využití PIK bylo určeno hlavně knihovnám v malých obcích a odlehlých oblastech. V roce 2014 nabízelo podle statistických výkazů přístup k internetu pro veřejnost, mimo samotnou pověřenou knihovnu, všech 10 profesionálních městských knihoven a 49 neprofesionálních obecních knihoven. V rámci projektu Veřejné informační služby knihoven (VISK), jehož cílem je inovace veřejných informačních služeb knihoven na bázi informačních technologií, připravuje metodické oddělení náchodské knihovny ve spolupráci se zřizovateli knihoven žádosti o dotace na nákup počítačového vybavení knihoven či nákup automatizovaného knihovního systému. Úspěšně tak mohla proběhnout automatizace knihovního procesu např. v Knihovně městyse Velké Poříčí, v Obecní knihovně v Heřmánkovicích, v Obecních knihovnách v Bohuslavicích nad Metují a v Žernově a mnoha dalších. Celkem je v regionu Náchod automatizováno 10 profesionálních městských knihoven, 8 z nich má na webových stránkách vystaven on-line katalog. Z neprofesionálních knihoven používá asi čtvrtina z celkových 60 automatizovaný knihovní systém. (Městská knihovna Náchod, 2014)

Vzdělávání v rámci regionálních knihoven je poskytováno jak profesionálním knihovnám, tak především malým obecním knihovnám s neprofesionálními knihovníky, jejichž knihovníci nemají příliš mnoho možností se v knihovnické práci a vším s knihovnictvím souvisejícím samostatně vzdělávat. V souvislosti s postupující technizací

doby a zaváděním informačních technologií do knihoven se vzdělávání zpočátku zaměřovalo na práci s počítačem, kurzu Základy práce s počítačem v knihovnách se zúčastnilo 38 knihovníků. Následovaly semináře s pracovníky Národní knihovny zaměřené na souborný katalog Caslin a využití všech jeho funkcí, seminář o snadném zakládání webových stránek malých knihoven Šablona webu malé knihovny vypracované Knihovnou města Hradce Králové. Knihovníci se dále školí v otázkách sociálního kontaktu a v práci se čtenářem a s knihou, proběhla přednáška PhDr. Víta Richtera Jak zjišťovat spokojenost uživatelů, na semináři Komiks a jak ho číst přednášel knihovníkům okresu Ondřej Müller, programový ředitel Albatros Media a. s., uspořádala lekci Biblioterapie s psycholožkou Mgr. Michaelou Ježkovou Petrekovou a v neposlední řadě si vyslechli Prof. Jiřího Trávníčka přednášejícího o výzkumech čtenářství v České republice. Protože nejlepší školou pro knihovníky je možnost si všechno sám prohlédnout, prodiskutovat a sdílet mezi sebou zkušenosti, organizuje metodické oddělení náchodské knihovny pravidelné každoroční studijní exkurze do knihoven, které jsou zajímavé svými aktivitami, architekturou apod. (Škraňková, 2010)

Aktuální informace pro knihovny regionu, jakož i nejrůznější metodické materiály, základní dokumenty knihoven, tipy na práci v knihovnách a kontakt na všechny knihovny v náchodském regionu uveřejňuje Městská knihovna v Náchodě na webových stránkách proknihovny.mknachod.cz (Obrázek 2)

3 Případová studie spolupráce neprofesionálních knihoven s Městskou knihovnou Náchod – Obecní knihovna v Novém Hrádku

Dle metodických pokynů k výkonu regionálních funkcí by pověřené knihovny měly zpracovávat statistické výkazy základních knihoven, sumarizovat je, analyzovat, porovnávat a vyhodnocovat žebříčky nejúspěšnějších knihoven. Jednou z nejúspěšnějších knihoven v celé historii spolupráce knihoven v náchodském regionu je Obecní knihovna v Novém Hrádku. Tato knihovna je příkladem dobré praxe, kdy aktivita knihovny za podpory obsluhující knihovny přináší skutečné obohacení knihovnických služeb v malém městě.

3.1 Nový Hrádek

Městys Nový Hrádek se nachází na severovýchodě Čech při úpatí Orlických hor nedaleko hranic s Polskem. V roce 2014 uváděl počet stálých obyvatel 786. V městysu je mateřská i úplná základní škola. Knihovna je na webových stránkách obce uváděna jako informační centrum s veřejným přístupem k internetu. (Městys Nový Hrádek, 2003)

Historie knihovny v Novém Hrádku se otevírá na konci 19. století, kdy s hromadným zakládáním vlasteneckých spolků vznikaly i knihovny. Vznikly tak knihovny sboru dobrovolných hasičů, ústřední matice školské, Severočeské jednoty a také knihovna Sokola. Během první světové války sice zanikly, ovšem po roce 1918 se poschovávané knihy jednotlivých knihoven daly dohromady a z nich byla utvořena společná obecní knihovna. Od roku 1926 byl knihovníkem pan Antonín Pavel a to až do roku 1969. Spolupráce s Okresní lidovou knihovnou v Náchodě fungovala už v 60. letech 20. století a to především zásluhou PhDr. Jaroslava Suchého, ředitele Okresní lidové knihovny. Zajišťoval knihovnám pravidelně knižní dary od mecenášů náchodské okresní knihovny, metodicky knihovny vedl především v základní práci s knihovním fondem, evidencí fondu, čtenářů a výpůjček. Další zásadní formou spolupráce bylo půjčování knih z náchodskou knihovnou budovaného výměnného fondu, které cirkulováním souborů knih z tohoto fondu po obecních knihovnách v regionu umožňovalo efektivní využití finančních prostředků určených na nákup knih jak z finančních prostředků určených náchodské knihovně na výkon regionálních funkcí, tak z příspěvků zřizovatele obecní knihovny v Novém Hrádku taktéž určených náchodské knihovně na nákup výměnných fondů, které následně v souborech knih cirkulovaly po knihovnách náchodského regionu. Díky Suchému a také díky aktivitě novohrádovského knihovníka Pavla získala

knihovna v Novém Hrádku v roce 1966 v soutěži Budujeme vzornou lidovou knihovnu čestné uznání ministerstva školství a kultury v Praze a v roce 1968 nejvyšší uznání, a to čestný titul Vzorná lidová knihovna. (Nový Hrádek: 650 let, 2012)

V roce se 1969 se stala knihovnicí paní Marie Grimová (1938). Občanským povoláním byla hospodářka v místním podniku. Vztah ke knihám měla velmi kladný, její otec měl jako jednatel místního Orla na starosti spolkovou knihovnu, sama Grimová prý uvažovala o studiu na knihovnické škole. V roce 1976 byl na Náchodsku založen střediskový systém knihoven a knihovna v Novém Hrádku tak oficiálně spadala pod metodické vedení náchodské. Knihovnice aktivně vyhledávala zajímavé tituly do knihovny, a po schválení seznamů knih radou Národního výboru Nového Hrádku je nakupovala, často i ve spolupráci s metodičkou náchodské knihovny (Obecní knihovna v Novém Hrádku, 2012). Šlo především o dětskou literaturu, protože právě dětské čtenářství bylo v hrádovské knihovně velmi podporováno. Knihovnice si s dětmi vytvořila důvěrný vztah, často se jí svěřovaly se svými problémy a ona jim pak půjčovala knihy, které tyto problémy řeší. V místní základní škole přednášela ve všech třídách lekce základního knihovnického minima. Ve spolupráci se školou také založila Grimová v roce 1981 knihovnický kroužek, který škola vedla jako pionýrskou skupinu. Tento kroužek byl veden velmi pečlivě a jeho činnost byla rozmanitá – děti s pomocí Grimové dramatizovaly pohádky, které pak předváděly v mateřské škole, pořádaly tematické výstavy obálek knih, chodily na výlety po okolí, ke kterým měla paní knihovnice vždy připravené povídání o spisovatelích svázaných s těmito místy či o knihách které navštěvovaná místa zmiňují. Jedním z takovýchto výletů byla návštěva řezbářky a malířky Jarmily Haldové (1951). Ve spolupráci s Haldovou byla na Novém Hrádku uspořádána výstava jejích prací spojená s besedou. Haldová podpořila také nápad uspořádat v knihovně výstavku betlémů. Výstavy se konaly každý rok, betlémů přibývalo a výstava se přesunula do budovy školy. Tradice výstavy tvá dodnes. (Knihovnické rozhovory, 2012)

Činnost knihovny byla natolik výrazná, že byla několikrát vyznamenána, dvakrát se jí podařilo získat ocenění Vzorná lidová knihovna. Knihovnu v Novém Hrádku navštěvovali i knihovníci jiných knihoven. Bylo to často zásluhou Suchého, který návštěvu této knihovny doporučoval jako příklad vzorné a výborně fungující obecní knihovny kolegům knihovníkům, kteří ho přijeli navštívit do náchodské knihovny. Takto se knihovnice ráda dozvíдалa, jak pracují jiné knihovny a čerpala inspiraci pro tu svou. Suchý, který si dopisoval s pražskými spisovateli, zařídil v knihovně na Novém Hrádku besedu s dětským spisovatelem Bohumilem Říhou (1907–1987). Na tuto besedu přijel natáčecí štáb z československé televize a pro pořad

Moji kamarádi pořizoval záběry z besedy i z Nového Hrádku a jeho okolí. (Knihovnické rozhovory, 2012)

U od počátků její existence byl problém najít pro knihovnu dostatečně velkou a vhodnou místnost, kde my mohla vykonávat svou aktivní činnost. Čtené besedy se spisovateli, výstavy a akce knihovny probíhaly většinou v tělocvičně školy, protože v knihovně na ně nebylo místo. V současné době je knihovna umístěna v přízemí budovy mateřské školy, kam docházejí na oběd i děti ze základní školy. Výpůjční dobu v pondělí od 12:00 do 13:00 hodin přizpůsobila paní knihovnice dětem, které v tu dobu chodí na oběd. Pro ostatní čtenáře půjčuje ještě od 15:00 do 17:00 hodin. V knihovně je pro veřejnost k dispozici počítač s připojením na internet. I v současnosti připravuje knihovna besedy o knihovně a čtení pro děti ze základní a mateřské školy, zve spisovatele dětských knih, naposledy např. Petru Braunovou (1967). Pro děti prvních tříd připravuje pravidelně pasování prvňáčků na čtenáře, kterému předchází beseda, na které děti plněním různých úkolů dokazují, že už umí číst. Účastní se celostátních akcí Březen měsíc čtenářů a Týden knihoven. Grimová a její knihovna se podílí i na tom, že městyse Nový Hrádek získal v soutěži Vesnice roku 2009 Královéhradeckého kraje bílou stuhu za činnost mládeže v obci. (Obecní knihovna v Novém Hrádku, 2011)

V současné době je těžištěm spolupráce Městské knihovny v Náchodě s Knihovnou městyse Nový Hrádek v metodické pomoci týkající se uspořádání knihovního fondu, aktualizace a revize fondu, vedení evidence a statistik čtenářů a výpůjček a půjčování souborů knih z výměnného fondu Městské knihovny v Náchodě. Knihovna v Novém Hrádku často využívá možností výměnných fondů. Třikrát či vícekrát ročně, podle potřeby, přivezou metodičky náchodské knihovny knihy z výměnného fondu, ze kterého si Grimová vybírá podle zájmů čtenářů jejich knihovny a také pro doplnění vlastního fondu knihovny v Novém Hrádku. V roce 2014 bylo v knihovně v Novém Hrádku umístěno přes 4 500 knih z výměnného fondu Městské knihovny v Náchodě, což je asi čtyřnásobek vlastního fondu knihovny městyse. V prosinci roku 2012 zřídilo metodické oddělení Městské knihovny v Náchodě se svolením zřizovatele knihovny městyse webová stránka knihovny a to za pomoci šablony webu pro malé knihovny. Webové stránky knihovnanovyhradek.webk.cz (Obrázek 3) spravuje metodické oddělení náchodské knihovny spolu s knihovnicí Grimovou, umísťuje tam např. informace o nových knihách, otevírací době knihovny a akcích pořádaných Knihovnou městyse Nový Hrádek. V roce 2013 podala obec za pomoci metodického oddělení Městské knihovny v Náchodě žádost o dotaci z projektu VISK 3 na

pořízení automatizovaného knihovního systému Verbis. Metodičky náchodské knihovny ve spolupráci s firmou KP-SYS spol. s r. o., dodavatelem programu Verbis, přes vzdálenou správu nainstalovaly tento systém. Od roku 2014 již knihovna městyse v tomto systému eviduje knihy, čtenáře a výpůjčky. Statistika knihovny za rok 2014 vykazuje 188 registrovaných čtenářů, z toho 93 dětí. Zaevidovala 1 256 návštěv a 3 631 výpůjček.

Za svou čtyřicetiletou aktivní práci v Knihovně Městyse Nový Hrádek obdržela Grimová v roce 2009 titul Knihovnice roku 2009. (Semrádová a Součková, 2009)

Minulou i současnou spolupráci s Městskou knihovnou v Náchodě knihovnice velmi oceňuje. Díky systému půjčování souborů knih z dříve střediskového a dnes výměnného fondu má knihovna vždy dostatek nových žádaných titulů, které by si obec z finančních důvodů nemohla dovolit.

4 Spolupráce obecních knihoven v budoucnosti

V dnešní moderní, dynamické době lze vypočítat jistý nátlak na celou společnost, aby se neustále srovnávala s novými trendy, přizpůsobovala se veškerým kladeným požadavkům, inovovala a vylepšovala. Aby nedošlo k pomyslnému zkosnatění, musí se i knihovny přizpůsobovat požadavkům doby a společnosti, sledovat nové trendy v oboru, inovovat služby a vylepšovat svou nabídku, neboť i v knihovnictví platí pravidlo, že kde je kvalitní nabídka, tam je i poptávka. Výrazně ztížené postavení v tomto směru mají knihovny s neprofesionálním knihovníkem. Ti se narozdíl od profesionálních denně nepohybují v podnětném prostředí kolegů ze stejného oboru, nemají tolik možností ke vzdělávání, mohou být limitováni ze strany zřizovatele knihovny, který knihovně např. nezabezpečuje potřebné podmínky, prostory či prostředky pro práci se čtenářem. Proto by se pověřené knihovny měly zaměřit právě na tyto knihovny a snažit se vyrovnávat jejich úroveň.

Z konkrétních problémů a záležitostí týkajících se spolupráce knihoven na Náchodsku je příkladem samotný výkon regionálních funkcí. Mnoho pověřených knihoven ustanovených po roce 2001 se potýkalo s nejasnou formulací, jak regionální funkce uchopit, jak s nimi naložit a vykonávat je. V některých krajích, např. Pardubickém, Zlínském či Olomouckém, se stanovení metodiky vykonávání a evidence služeb chopila přímo krajská knihovna. V Královéhradeckém kraji spoléhala Studijní a vědecká knihovna na své pověřené knihovny. Proto v rámci kraje vznikly dva typy vykonávání regionálních funkcí. Prvním typem je tzv. centralizovaný systém, kdy regionální funkce v celém metodickém okruhu zabezpečuje pouze knihovna pověřená regionální funkcí. Druhým typem je tzv. decentralizovaný systém, kdy byl v podstatě zachován střediskový systém metodické pomoci knihovnám a pověřená knihovna celou organizaci zastřešuje. Městská knihovna Náchod využila po roce 2001 stále fungujícího střediskového systému a zavedla decentralizovaný systém. Na knihovnické služby střediskovým knihovnám finančně přispívá z dotace na výkon regionální funkce. Bohužel, středisková knihovna již není nijak ukotvena v právním systému a neexistuje předpis, na základě kterého by mohla metodickou pomoc knihovnám poskytovat. Bude tedy nutné jednat na vyšších místech (Národní knihovna, Ministerstvo kultury) a sjednat nápravu, ukotvení v právním systému. Pokud se tak nestane, hrozí rozpad decentralizovaného systému. Dalším problémem decentralizovaného systému na Náchodsku je, že každá středisková knihovna má svoje metody a postupy a výsledný stav výkonu regionálních funkcí se tak v jednotlivých střediskách liší. Není také zavedena podrobná evidence výkonů regionálních funkcí

jednotlivých středisek, statistické výkazy Kult (MK) Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu nejsou dostatečně podrobné a výkony regionálních funkcí není možné na jejich základě porovnávat či sjednocovat. Do budoucna je tedy potřeba tento problém ošetřit a vytvořit koncepční dokumenty pro směřování výkonu regionálních služeb v rámci náhodského regionu, či ještě lépe, sjednotit systémy výkonu regionálních funkcí v rámci celého kraje. Je potřeba připravit přesné metodické materiály k výkonu regionálních funkcí a k evidenci a vykazování služeb pro knihovny, sumarizovat je, analyzovat, porovnávat, vyhodnocovat a snažit se tak o neustálé zlepšování výkonů.

5 Závěr

V současné době se Městská knihovna v Náchodě úspěšně srovnává s všeobecným trendem ve veřejném knihovnictví, z dřívější půjčovny knih a časopisů se stala všeobecně kulturně vzdělávací instituce s velmi širokým záběrem působnosti. Vychází ochotně a se zaujetím vstříc čtenářům a návštěvníkům jak bohatou nabídkou knih a časopisů, tak pestrou nabídkou kulturních a vzdělávacích akcí všeho druhu. Daří se jí stávat se pomyslným „obývánkem města“, kde lidé rádi tráví svůj volný čas.

Touto prací jsem se snažila zaznamenat vývoj spolupráce mezi Městskou knihovnou Náchod a obecními knihovnami v náchodském regionu založeném na historickém vývoji náchodské knihovny a také nastínit praxi, problémy a možnosti v současné i budoucí spolupráci s obecními knihovnami a jejich zřizovateli.

Na konkrétním příkladě spolupráce s Knihovnou městyse Nový Hrádek je vidět velký význam pomoci velkých profesionálních knihoven těm menším, neprofesionálním knihovnám. Bez metodického vedení by se obecní knihovny neměly možnost rozvíjet tak, aby zapadaly do soustavy knihoven a vyhověly tedy současným požadavkům, a to jak standardům výkonů, tak samotným čtenářům a návštěvníkům. V praxi neprofesionálních knihoven se také ukazuje jako důležitá, ale také často opomíjená osobnost knihovníka, která je základem a hybnou silou každé takové knihovny. Jak je vidět na příkladě knihovny v Novém Hrádku, s aktivní osobností knihovnice žije a vzkvétá také knihovna.

Spolupráce mezi knihovnami je založena na konkrétní knihovnické metodické pomoci, která ovšem vyplývá ze zákonů, předpisů, metodických pokynů, standardů a podobných dokumentů, jež v mnoha případech neodpovídají reálným potřebám spolupráce profesionálních a neprofesionálních knihoven. Bylo by proto vhodné tyto předpisy přizpůsobit na základě praxe v knihovnách tak, aby těmto skutečným potřebám odpovídaly a pomoc obecním knihovnám by tak mohla být efektivnější a účinnější.

Seznam použité literatury

- *Co víte o náchodské knihovně : zpráva za rok 1936.* Náchod : knihovní rada, 1937. 16 s.
- Čtyři vzorné okresní lidové knihovny. *Čtenář: měsíčník pro práci se čtenářem.* 1954, **6**(2): 52-55.
- HUBERTOVIÁ, Kateřina. 21. století a výměnné fondy. *U nás*, 2004, **14**(4), s. 18-22. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/471.pdf.
- Informace o stavu knihoven ČR: dodatek k materiálu Ministerstva kultury ČR. Informace pro knihovny [online]. ©2015 [cit. 2015-07-31]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/informacni-materialy-a-dokumenty/informace_o_stavu_knihovenCR.htm.
- Knihovnické rozhovory: volná příloha knihovnicko-informačního zpravodaje U nás. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje* [online]. 2012, **22**(3) [cit. 2015-07-31]. ISSN 0862-9366. Dostupné z: http://www.svkhk.cz/svkhk/u-nas-pdf_cisla/Rocnik-22-%282012%29-cislo-3-Volna-priloha.pdf.
- *Komentář k sumáři za veřejné knihovny náchodského okresu za rok 1996.* Městská knihovna Náchod, o. p. s. Náchod, 1997.
- *Komentář k sumáři za veřejné knihovny náchodského okresu za rok 1998.* Městská knihovna Náchod, o. p. s. Náchod, 1999.
- *Kronika města Náchoda.* 1948-1950. Zapsal Alois Tašner, 1045 s.
- KVAPIL, Josef a Jaroslav SUCHÝ. Večery poesie pod širým nebem. *Čtenář: měsíčník pro práci se čtenáři.* 1953, **V**(8-9): 260.
- KVAPIL, Josef. Besedy o knize Afrika snů a skutečnosti. *Čtenář: měsíčník pro práci se čtenáři.* 1953, **V**(3): 89.
- KVĚTENSKÝ, Vlastimil. Knihovny Náchodska za obrození. Hradec Králové: Kruh, 1968, 257 s.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 1996.* Náchod, 1997.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 1997.* Náchod, 1998.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 1998.* Náchod, 1999.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 1999.* Náchod, 2000.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2000.* Náchod, 2001.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2001.* Náchod, 2002.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2002.* Náchod, 2003.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2003.* Náchod, 2004.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2004.* Náchod, 2005.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2005.* Náchod, 2006.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2006.* Náchod, 2007.

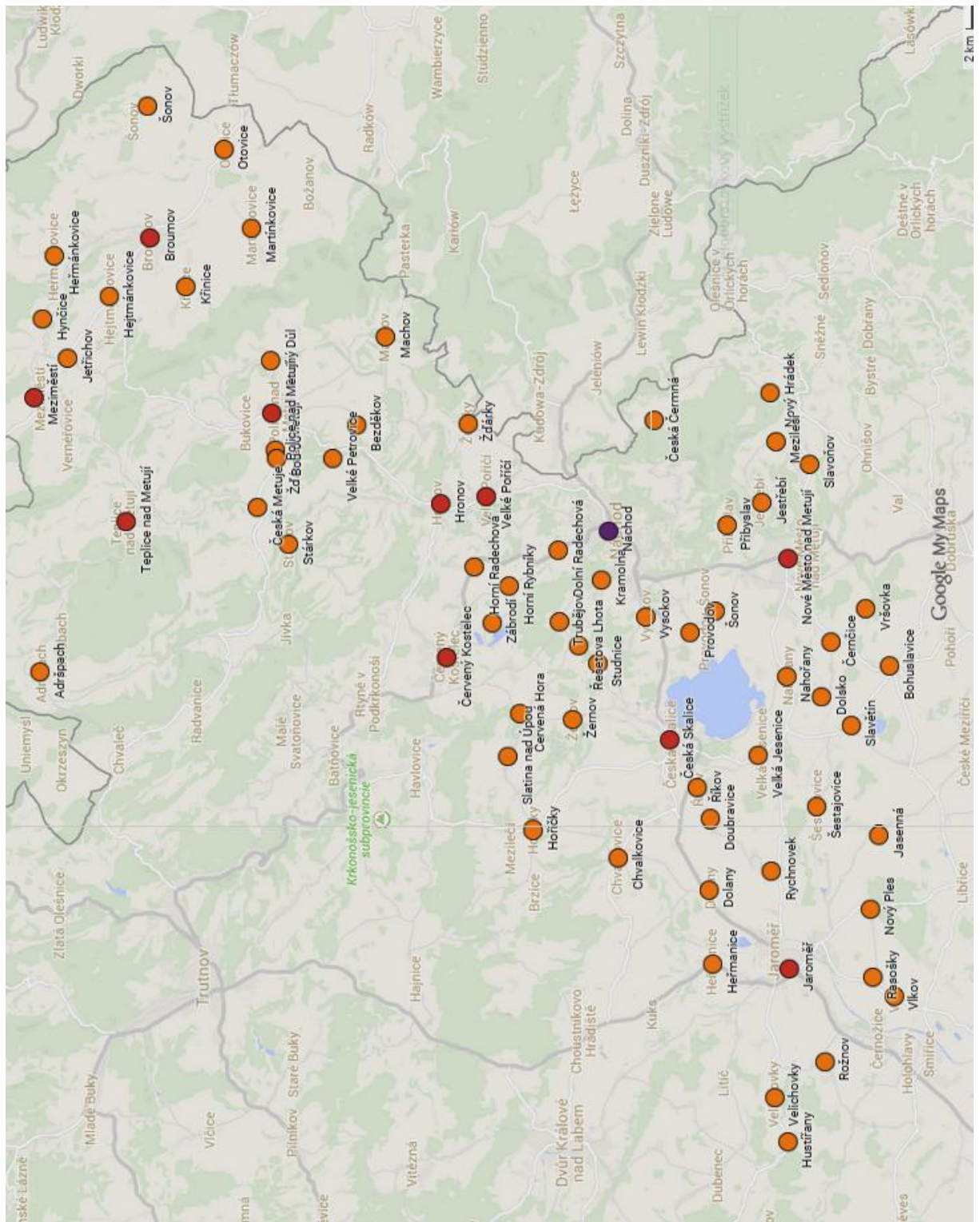
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2007*. Náchod, 2008.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2008*. Náchod, 2009.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2009*. Náchod, 2010.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2010*. Náchod, 2011.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2011*. Náchod, 2012.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2012*. Náchod, 2013.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2013*. Náchod, 2014.
- MĚSTSKÁ KNIHOVNA NÁCHOD, O. P. S. *Výroční zpráva za rok 2014*. Náchod, 2014.
- *Městys Nový Hrádek: vesnice Královéhradeckého kraje roku 2011* [online]. 2003 [cit. 2015-07-31]. Dostupné z: <http://www.novy-hradek.cz/>.
- MIROSLAV, Kouřil. Všem národním výborům, všem knihovníkům lidových knihoven! *Čtenář*. 1950, 2(9): 228. ISSN 0011-2321.
- *Narizení vlády republiky Československé ze dne 5. listopadu 1919, jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. července 1919, č. 430Sb. z. a n.* Praha: [s.n.], 1919. s. 937-944.
- *Nový Hrádek: 650 let : [1362-2012]*. 1. vyd. Nový Hrádek: Městys Nový Hrádek, 2012, 279 s. ISBN 978-80-260-1711-0.
- *Obecní knihovna v Novém Hrádku (okres Náchod). Knihovny Královéhradeckého kraje v proudu času 2005-2010: charakteristika kraje, šumné knihovny, významní knihovníci, adresář knihoven.* Hradec Králové: Studijní a vědecké knihovna, 2011, s. 41. ISBN 978-80-7052-096-3.
- *Pamětní kniha města Náchoda*. Díl 2. 1914-1929. Zapsal Vincenc Fikr. Náchod, 1930, 858 s.
- *Pamětní kniha města Náchoda*. Díl 3. 1930-1938, s. 9-10, zapsal Václav Fryček.
- RICHTER, Vít, ed. *Strategie knihoven v České republice 1999 - 2003*. 1. vyd. Praha: Ústřední knihovnická rada - Poradní orgán ministra kultury ČR, 1999. Nestr.
- SEMRÁDOVÁ, Eva a SOUČKOVÁ, Alena. Knihovnici Královéhradeckého kraje roku 2009. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*, 2009, 19(4), s. 41-43. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/1087.pdf.
- SEMRÁDOVÁ, Eva a SOUČKOVÁ, Alena. Knihovnici Královéhradeckého kraje roku 2009. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*, 2009, 19(4), s. 41-43. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/1087.pdf.
- SOBOTKOVÁ, Marie. Představuje se Městská knihovna Náchod, o.p.s. *U nás*, 2007, 17(4), s. 4-6. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/867.pdf.
- SOUČKOVÁ, Alena. Knihovnické paragrafy. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*, 2012, 22(1), s. 14-20. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/20120110.pdf.
- *Spolky v okrese Náchod 1741-1956 : sdružený inventář*. 1973. Zpracoval Erik Bouza, Miroslava Moravcová. Náchod, 1973.
- SUCHÝ, Jaroslav. 1976. *Náchod*. Hradec Králové : Kruh, 1976. 202 s.

- SUCHÝ, Jaroslav. 2000. *Cestou knihovníka*. Náchod : Městská knihovna Náchod, 2000. 36 s.
- SUCHÝ, Jaroslav. Knihovníci sobě. *Bulletin SKIP*, 1995, 4(3/4), s.2-3. ISSN 1210-0927.
- SUCHÝ, Jaroslav. Knihovnické vzpomínky. *U nás*, 2002, 12(3), s. 33-35. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/70.pdf.
- ŠKRAŇKOVÁ, Věra. Regionální služby Městské knihovny v Náchodě. *U nás* [online]. 2010, 20(4) [cit. 2015-07-31]. Dostupné z: <http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=201004009>.
- TEICHMANOVÁ, Pavla. 1990. *Veřejná lidová knihovna v Náchodě : její vývoj do roku 1959 se zřetelem na uplatnění zákona o veřejných knihovnách obecních č. 430 z roku 1919 v její správě*. Praha, 1990. 110 s. : obr. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Karel Šindelář.
- TEICHMANOVÁ, Pavla. 1998. Působení Václava Fryčka v Městské veřejné knihovně v Náchodě. In *Václav Fryček*. Náchod : Městská knihovna Náchod, 1998, s. 29-34.
- *Usnesení vlády České republiky ze dne 16. ledna 2002 č. 68 + P: o Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven*. 2002. Dostupné také z: http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/0A0D7E589786147BC12571B6006EBDC6.
- VOTAVOVÁ, Ivana a VLACHOVÁ, Adéla. Náchodská knihovna oslavila tři významná jubilea. *U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje*, 2015, 25(1), s. 31-32. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/20150118.pdf.
- Výroční zpráva Národní jednoty Severočeské za rok 1905-1906. *Česká osvěta*, roč. 3, 1906-1907, s. 17-18.
- Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). *Sbírka zákonů České republiky*, 2002, 98(257), s. 5683-5688.
- ZEMÁNKOVÁ, Ladislava. Knihovní zákon v praxi,: aneb, jak se vypořádat s paragrafy. *U nás*, 2002, 12(2), s. 18-20. ISSN 0862-9366. Dostupné také z: http://www.svkhk.cz/SVKHK/u-nas-pdf_archiv/30.pdf.

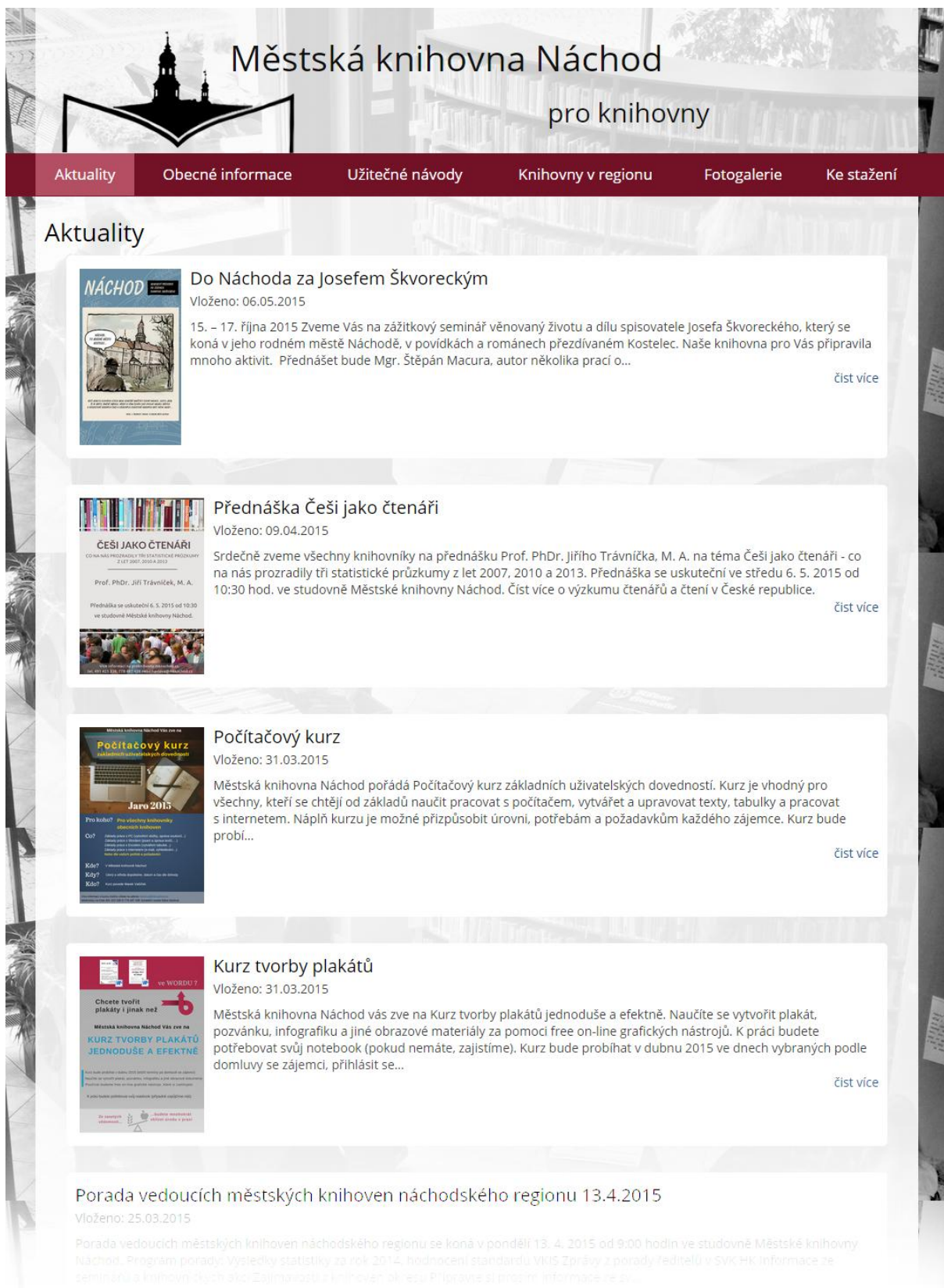
Seznam příloh

Obrázek 1 – Mapa s vyznačenými knihovnami náchodského regionu	II
Obrázek 2 – Webové stránky pro knihovny v regionu Náchod	III
Obrázek 3 – Webové stránky Knihovny městyse Nový Hrádek	IV

Přílohy

Obrázek 1 – Mapa s vyznačenými knihovnami náchodského regionu

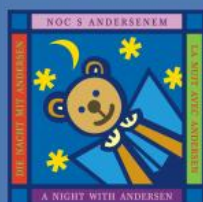
Obrázek 2 – Webové stránky pro knihovny v regionu Náchod

- Úvod
- O knihovně
- Služby
- Akce
- Odkazy
- Vzkazy
- Fotogalerie
- Ankety
- Kontakty

čtenářův sympatický rádce

Návštěv :	
Celkem :	199
Týden :	3
Dnes :	1

WebKnihovny.CZ

Vítejte na stránkách Knihovny městyse Nový Hrádek

Jaké nové knihy si u nás můžete vypůjčit?

[Brizzi, Fausto - 100 dní štěstí](#)
[Zadinová, Radka - Anna a tři králové](#)
[Knapman, Timothy - Ave, Caesar!](#)
[Blade, Adam - Beast quest](#)
[Johnston, Joan - Bosá nevěsta](#)
[Thomas, Gordon - Cesta k šílenství](#)
[Cibulka, Aleš - Cibulka v pyžamu](#)
[De la Cruz, Melissa - Čarodějky z East Endu](#)
[Haasse, Hella Serafía - Černé jezero](#)
[Vondruška, Vlastimil - Ďáblův sluha](#)
[Deveraux, Jude - Dědička](#)
[Weldon, Fay - Deník macechy](#)
[Patterson, James - Devátý soud](#)
[Di Fulvio, Luca - Dívka, která se dotkla nebe](#)
[Meacham, Leila - Dlouhé stíny](#)
[Quick, Amanda - Dokonalý jed](#)
[Brown, Sandra - Drsný chlap](#)
[Pozzo di Borgo, Philippe - Druhý dech a Ďábel strážný](#)
[Rutherford, Edward - Dublin](#)

... a mnoho dalších. Přijďte si vybrat!

[administrátor](#)

Proces zabral 0.0237 sekund času a 0.57MB paměti.

Obrázek 3 – Webové stránky Knihovny městyse Nový Hrádek